

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA: 7 PEZETA

Euskal Gaztedia Kultura Bideetan

“JAKIN” en Zuzendariarekin elkar hizketan

“Euskal Gaztedia Kultura Bideetan”. Asmo hau zuela buru badira zenbait urte JAKIN aldizkaria jaio zela, euskal gazte talde batek moldatua. Bere helburu nagusia, Euskalerrriak eta batez ere Euskal Gaztediak bere arazoetatik eta bere kultura larriaren egoeraz arduratzea eta kezkatzea izan da. Aldizkari sakon eta intelektuala kutsukoa, funtsezko gaiak erabili izan dituana. JAKIN, ek eragozpen ugari izan ditu bere bizitzaren urteetan ez bait da ain erreza izan bere jarraibidea. Baina bildur gabe baieztu dezakegu bere asmo nagusi betetzeko ahalegiak egin dituala. Hala ere azkeneko bolara hontan bildur giñan betirako ixilduko zitzaigula, baina zorionez ez da honela izan. Eta bere iraupena frogatu nahiaz hor ditugu bere azkeneko lanak: “Salvatore Mitxelena”, “Rikardo Arregi”, “Euskal Herriaren Historia” eta “Mintzaira Aurpegia: Gizon”.

—Zer dugu JAKIN, aldizkari bat, edo jakintza talde bat?

—JAKIN jaio zenetik, 1956-an, hasiera hasieratik talde bat izan da, eta talde honek ahal zuen erara egiten zituen bere billerak. Ekipo modura lan egin nahi izan du ez beti, noski, ondo asmatuaz, baina behintzat hortara jorik, lehen lehenengo. Gero JAKIN talde honek argitaldaria ere izan da eta aldizkari baten inguruan jaio zen ain zuzen.

—Nortzuk osatzen dute talde hau. Edonor sar daitezke bere barruan, edo talde itxi dugu?

—Askok osatzen dute talde hau, hona hemen zenbait izen: Xarritton, Sagarna, Torrealdei, Agirrebaltzategi, Koldo Larrañaga, Kamblong, Azurmendi, Arregi, Ugalde, Zabaleta... eta beste hamar mila lankide bezala. Beraz, talde irekia da, honek esan nahi du atea irekitzeko dagozela guzientzat, euskal lanean jardun nahi duten guzientzat. Guk izan nahi genuke, nolabait esateko, talde ireki kritiko bat, geure pentsamoldearen kritiko eta bestearen kritiko.

—Aldizkari bezala, zer nolako gaiak erabiltzen dituzute, intelek-

tual gaiak, informazio hutsa, politika, erlijio kontuak...?

—JAKIN-ek halako zientzia kutsu batekin lan egin izan nahi du beti, eta badaki aldizkaria ez dela idazten herri xumearentzat, nahi duanarentzat bai, baina honen esan nahi du periodismo ez dela. Bestalde, erabili daitezkeen gaiak oso zabalak dire. Euskal Herriak ez daduka oraingo, nik uste, indarririk eta ahalmenik aldizkari espezializatuak izatekorik. Beraz JAKIN-ek alor guztiak hartu behar ditu nolabait ahal duen neurrian.

Horrela erabili ditugun gaiak askok izan dira: Linguistikatik hasi, aljebra, estrukturalismoa, Markuseri buruz prestatu zen alea, jakintza berria izen burutza izan zuen alea, lehenengo karlistada, erakunde, foru, pentsaerak... Euskeraren batasuna ere erabili izan da, Ermuan Euskal Idazleen Elkartek hitzaldi eta erabakien berri emanaz; euskal kulturaren azterketa bat egin da, Ipar Euskalerriri buruz ere, eta gisa hontako beste zenbait lan batzuek ere bai. Beste aldetik aldizkariak ale monografikoak izan arren, geri beste parte batzuek izan ditu, eta parte hauetan kulturaren kronika bat egiten zen.

—Eta literatura sailean zerbait?

—Literatura alorrean, hots, literatura kreativek lanean ez du sartu nahi JAKIN-ek. Baina, literatura ere kultura mailan dagoenez, kontuan hartu behar du, eta kritika lana, historia lana eta abar, hori bere alorrean daduka.

—Danok dakigunez liburu batzuk prestatu izan dituzute, adibidez, neuk ezagutzen ditudanak “Rikardo Arregi”, “Salvatore Mitxelena”, “Euskal Herriaren Historia”... Zer jarraibide dituzute liburu sorta honi buruz?

—Lehen, bi liburu sorta ditugula esan beharrenean nago. Jakin Sorta eta Jakin Liburu Sorta.

Orain urte bete edo gehixago,

Joseba Intxausti eta Iñaki Beristain, «Jakin»go langilleak.

JAKIN aldizkaria behera etorri zen, lege arazo batzuenatik. Orduan aldizkariaren orde sortu genuen Jakin Sorta. Sorta hontan argitaratu dira Ipar Euskal Herria, Salvatore Mitxelena Rikardo Arregi Kultura eta Fedea, eta argitaratuko dira laister, Gure Ikastola, eta abar... Jakin Sorta hau, aldizkari ordeko dugu, elkar lanak ematen ditu, eta aurrera eramango dugu aldizkaririk izaten ez dugun bitartean.

Jakin Liburu Sorta, hiru liburu sail egiten dira. Bata, Jakin Historia da, bestea Jakin Gizartea, eta azkenik, Jakin Gogoeta. Bi buru jarri ditugu sail bakoitzean bere lana aurrera eramanez. Jakin Historian, Koldo Larrañaga eta neroni, Jakin Gizarte sailerako gelditzen dira Andoni Sagarna eta Piarres Xarritton, eta Jakin Gogotarako Joan Mari Torrealdei eta Paulo Agirrebaltzategi dagoz buru bezala. Hauek iaz egin zuten programa bat, eta programa aurreproiektu bat presentatu dute. Orain Zuzendaritzak galdera edo inkesta moduko bat egingo du Euskalerrian eta jakingo da Euskalerrriak zer duen beharreneko. Datozen zazpi zortzi urteetarako programa bat egin nahi da sail hauetarako. Guk ez dugu beraz agintzen urtean ainbeste edo ainbeste ale izango ditugunik, baizik eta lan bat egingo dugula datozen urte hauetan.

Liburu hauek zientzia basiko bat

NON ZER	
● TXALO JO BEHAR!	
Larresoro	3 garrean
● GIPUZKERA BAI, LAPURTERA ERE BAI	
Azurmendi-Arregi	3 garrean
● IRLANDA: ERLIJO ARAZOA ALA...	
Elustondo	5 garrean
● ARTE-KRONIKA	
Kortadi	7 garrean
● BATIKANOKO ESTADUAREN BURU IZATEARI UTZIKO BALIO AITA SANTUAK...	
Arostegi	11 garrean

de, babes honek ez ahal dizue askatasunik kentzen, ez zaitue gehiegi lotzen?

—JAKIN jaio zen Arantzazun, lanerako gogo bat bazelako, talde bat bazegoelako, eta horrek bultzaturik eraman izan da aurrera JAKIN urte askotan. Batez ere hango ikasle talde batek aurrera eraman zuan eta barruko giroa ere labe lagun zion. JAKIN-ek Arantzazukin duen hartu eman horrek bere alde onak baditu, batez ere, orain Administrazio lanak hango gazteak eramaten dituela kontuan hartzen badugu. Beste aldetik Arantzazuk bere lege babesa ematen ditu, eta hori guretzako abantaila aundia da.

Hala ere, dena Arantzazun egoteaz, JAKIN aurrera eramatea oso zaila izango litzake. Horregatik neu Arantzazutik kampo nabil batez ere JAKINeko ean guztietarako, behe hauetako saltsan egotea komeni bait da, bai kezkek jasotzeko, bai harremanak errezago izateko, eta abar... Beraz, alde horretatik kampoan ere egon beharra dago.

Imprimeriarena aipatzen zenuen, eta egiz eta benetan hango imprimeriak bere laguntzatxo ematen digu, eta honela JAKIN Sorta Arantzazun ateratzen da orain.

—“Euskal Herriaren Historia” izeneko liburua ETOR eta JAKIN-ek prestatu izan dute. Euskal editorialen harremanak beharrezkoak iruditzen zaizkigu. Jarrai behar dute JAKIN eta ETOR-ek bere lanak elkarri ematen?

—Asmo hori, asmo bezala, jarraitu behar genuke denok, ez JAKIN eta ETOR-ek bakarrik. Esate baterako orain HIRIART-URRUTYren lana Baionako “IKAS” eta JAKIN-ek ematen dute elkarrekin, eta honelako egin beharra dago. Egia esateko elkar lan hauek egin litezke, baina ez dira beti ain errezak gertatzen. Ibiliak ibiliak ikusi beharko dugu nola elkartu gaitzekin, eta nola aurrera eraman ditzakegun gure elkar lanak.

—Azken bi urte hauetan JAKIN, en bizia aski motela eta dinamika gabekoa ikusi dugu, batez ere beste euskal editorial gazte batzuekin konparatzen badugu. Nortzuk izan ditezke moteltasun honen aziak?

—JAKIN aldizkaria egun batean behera etorri zitzaigun, lege arazo batzuek tarteko sartu bait ziren. Eta hori bada arrazoi importante bat moteltasun honen esplikabide bezala. Bestalde, lehenengo zuzendarik kampa joan beharra izan zuen, bere ikaskintzak osatzeko. Eta lehen esan dudanez, programa basiko bat prestatzen ari gera; beraz, oraindik hilabete batzuek programazio lanean joango zaizkigu. Programa beritze honek, nolabait ere ixil hune bat ezarri digu.

—JAKIN Arantzazun babesean jaio eta bizi izan da orain arte. Babes honi esker errezasun aundiak arkituko zenituzten ziur aski, material aldetik, imprimeri aldetik, eta abar... Baina bestal-

GURUTZ JAUREGI

BERTSO BERRIAK NERE BORDATXOTIK

Euskaldunberri dan Pedro Mari Okariz-i

—1—

Berri tristeak gure lurrean
guk beti ezin zabaldu,
alaiak ere bakar batzuek
nik nai nituzke azaldu.
Naiz erdaldunak urte auetan
Euskalerrian ugaldur,
guk ain maitea degun euskera
oraindik etzaigu galdu.

—2—

Gure lurrera etorria da
ia Castilla erdia,
baiña alare bizirik dago
gure izkuntza garbia.
Mudantza asko ikustekotan
jaiotako gizaldia,
laiño beltzaren ondorenean
sortuko al da argia!

—3—

Unamuno-k bein au esan zuen
orain larogeibat urte:
«euskera laister ilko da eta
lurpean sartu zazute».
Aren esanik ezala bete
garbi ikusten dezute,
iru urteko aurtxoak ere
askok itzegiten dute.

—4—

Garai batean gure izkuntzak
ba-zituen milla etsai,
beti begira, azken arnasa
ematen ote zuen zai.
Bakar batzuek oraindik ere
berak izango ditu, bai,
baiña millaka gaude euskera
iltzerik eztegunak nai.

Ai, zugaitz zarrak ba-dakit kimu
berriak bota ditula,
oien artean, lagun Okariz,
bat zerorri zaitugula;
atzo artean nik etziñutan
euskera entzun sekula,
aitortu bear, bi urtean zuk
bapo ikasi dezula.

—6—

Ainbeste urtez erdera utsez
izketan ari ta gero,
gurea ikasten, ia lau ordu
jardun zera eguneroko.
Zu zureakin atera zera,
guk ez genduen espero,
zenbat mirari egiten diran
gogoa izan ezkerok!

—7—

Ixtimatzeo dira biotzez
emen euskaldunberriak,
danon premia daukalako gaur
gu jalo giñan erriak.
Guk eztaukagu meriturikan
seaskatik etorriak,
zuek zerate, lagun Okariz,
benetan txalagarriak.

—8—

Batasunaren itz eder ori
beti ari naiz entzuten,
baldin itxuraz egiten bada
nik eztet gaizki ikusten.
Orainartean saiatsu gera
zarrak euskerari eusten,
ia aurrera gazte maiteok
ondo gordetzen dezuten.

Manuel Matxain Ayete

—5—

Zarautz-ko semea dan eta As-
tiasu-n bizi dan Joxe Mari Zulai-
ka «Paskueltso-k», Itziar-ko «En-
dañeta» aundiari desapio eman dio.

Merezi duela uste degu «Pas-
kueltso-k» jartzen dituen kondi-
zioak ezagutzeak.

Oso gutxitan izan baita tankera
ta molde ontako desapioirik.

Au da «Paskueltso-k» eskatzen
duena:

«Arri kubikoekin jokatu luteke
«Endañeta» konpormatu ezkerok, ta
arri oien pixua indartsuen doblea
izango litzake.

Besna minutuko iruna ekinaldi
egingo litzateke.

Amar milla durotik asi, ta ogei
milla duro bitarte jokatzeko prest
dago «Paskueltso-k».

Izketarako bidea ematen du de-
sapio onek.

«Endañeta-k», oraintsu, Azkoiti-n
Yurrebaso bizkaitarraren kontra
jokatu zuenean, 102 kiloko pixua
eman zuen.

Dobleko arriarekin jokatzekero,
204 kiloko arri kubikoa tokatzen
zaio «Endañeta-ri». Arri ori kubi-
koa izango dala jakinik, nola de-
montre jaso bizkarrera?

Egia da «Paskueltso-k» bi illa-
beteo epea (plazoa) eskatzen du-
ela.

Bi illabetea «Endañeta» 95 edo
94 kilora jettxi ditek, baiña alare
oso arri astuna izango luke. As-
tunegia!

«Paskueltso-k», 74-75 kilotan da-
billen mutilla da.

Zer egin bear du bere doble pi-
xuko arri kubikoarekin?

Kilo batzuk gaitzeko modua egin
lezake bi illabetea, baiña ez al
dago arrixku galanta kiloein ba-
tean indarrak gutxitzeko?

Batek bezela besteak, biak dau-
kate arrixku ori.

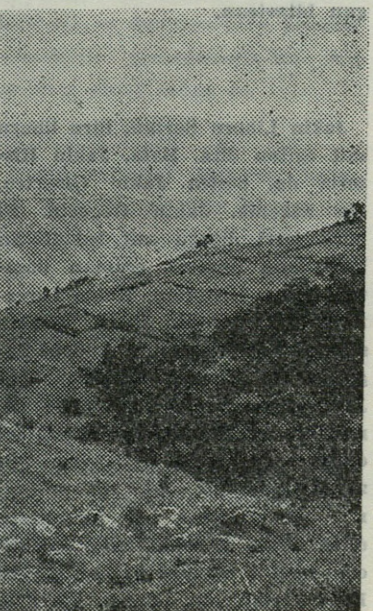
Beingo batean, Luis Atxaga-k
ogeik kilo galdu zituen oso aldi
laburrean.

Kiloak galdu zituen, baiña bai
indarrak ere. Arria jaso ezinik gel-
ditu zan.

Eztakigu konponduko diran ala
ez. Beurrak atera bear dituzte be-
ren kontuak.

Guk, geure aldetik, dakiguna
esan dizutegu.

—oOo—

Gure piñutegiak gaixo daude

Gure piñutegiak gaixo daude.
Errez da konturatzea.

Noraini kamioz zoazela, Gipuz-
koa-n beintzat, begiratu ezker-
eskubira.

Gorritasun nabarmenak ikusiko
dituzu piñudietan.

Gorritasun orrek jotako piñuak,
zein itxusi ematen duten aldame-

nean berdetasunez jantzirik dau-
denen ondoan!

Oraingo piñuen gaitz onek ba-
du bere izena zientzi barrutian:
«Pissodos natatus» deritzaio.

Beste zerbait.

Poltsa zuriak zintzilik dituztela
ez al dituzte ikusten ainbat piñu?

«Procesionaria» deitzen diote
gaitz orri.

Piñujabe zeran irakurle orrek,
auxe artu bear dezu gogoan.

Lendabizi aiatu degun gaitza
«pissodos natatus» deritzana, segu-
ru-seguritik inork ez jakin zertatik
datorren.

Alare, jakintsuen ustez, mendie-
tako injenieroen ustez, joan dan
uztaillean izan ziran arri-jasak zi-
ran pekatari. Andik datorren oke-
rra da, geinenen iritiz.

Gaitzak jotako piñu oiek lenbai-
len ateratzea komeni da, gerora
oker aundiagorik izan gabe. On-
dotik atera, ta erabat baztertu,
urrutiratu.

Maiatza baiña len egin bear dan
lana da au, inundik al balitz.

Gero damutzea baiña obe da
orain neurriak artzea.

Izurrite baten baldur diranean,
izurritearen kontrako txertua ar-
tzeo agintzen dute sendagileak.

Osasuna maite degunok, bizia ix-
timatzen degunok, bete egiten de-
gu meikuaren agindua; txertatu
egiten gera.

Ortarako ikasten duten gizonak
dira mendiaren gaitzak zer eta
nola diran agertzen dutenak. Ma-
drid-tik Ministerioak bidalita emen
ibili dira gipuzkoar mendiak ikus-
ten.

Esan digute zer gaitz dan. eta
kalte geiago ez izateko zer egin
bear degun ere bai.

Zuk eztituzula aintzat artzen gi-
zon oien esanak?

Or konpon!

Askatasun osoa dezu nai dezuna
egiteko.

Zeuk agintzen dezu zeure piñu-
dian, eta zeuk atera kontuak.

Gero, ordea, denborak pasata-
koan, etzaitezela alperrik kejatu.

Mezetarako aurrez jotzen dute
kanpaia. Entzun nai eztenaren-
tzat alperrik izaten da ura ere.

Konprenditzen degu zure naiga-
bea, piñuzale.

Batetik, zure piñuak eztauka ga-
rai batean bezelako tirarik; bes-
tetik, erruz kostatzen zaizkitzu
baso-lanak.

Bear bada, damututa bezelatsu
zaude piñuari ainbat lur eskeña.

Orain, gaitetik, gaitza emendik
eta gaitza andik. Lengo buruaus-
teak naikoa ezitrala, beste batzuk
geiago.

Zer nai dezu ba! Olaxe da mun-
dua.

Inori jaramon eta kasorik egin
gabe besoak gurutzetuta egonik,
ondoren obeak izango al dituzu?

Datozen bezela artu bear dira
gauzak.

Eztabaida asko sumatu ditugu
an da emen.

Piñuen gorritasun ori uztaileko
arri-erauntsi beldurgarriak emana
zala, zioten batzuk; besteak ezetz.

Goraxeago diogun eran, emen
izanak dira Ministerioko teknikoak.
Gaitz au arri-erauntsiaren ondore-
na dala uste dute aiek.

Danok ba-degu marmarra orain-
txe. Inor ezta aurkitzen gustora.

Nekazari, artzai, piñuzale, nugu-
si, langille, arrantzale..., danak
lantu betean! Danok naiko lana-
rekin; danok asarre.

Noiz bear ote degu gozotasun eta
bizipoz pixka bat?

Ordua dala esan ditek.

—oOo—

Joxe Manuel Ibar «Urtain»,
Amerikara joan zaigu.

Illaren amaiekan, ostirala, Ama-
sa-ko Arantzabi jafetxean bildu gi-
ñan. Aren ondoan apaldu gen-
duen; agurkerako, «despedidako»
aparia zan, Berrogeibat lagun gi-
ñan.

Ez genduen oraintxe esan eta
idatzi «Urtain» Europa-ko txapela
jokatzera iritxiko zala.

Zorotzat bezela jo ginduezen as-
kok. Gure itxumena bezelakorik
etzutela ezagutu. Ganbaratik pi-
tzatuak geundela ta abar, esaten
zizkiguten.

Eta «Urtain-ek», bein ez, baiña
bi aldiz jantzi du Europa-ko txa-
pela.

Lengo gabeen berak esan zizki-
gunak gogoan ditugularik, beste
auxe esaten ausartuko giñake
gaur:

«Urtain» iritxiko dala munduko
txapelketa jokatzera.

Galdu edo irabazi, ori da gutxie-
nekoa.

Munduko txapelketa jokatzera da
marka ikaragarria gipuzkoar base-
rritar batek egiteko.

Denbora izango da testigu. «Ur-
tain» bera seguru dago pauso ori
eman bearrean izango dala. Ta
emateko gertu dago.

Basarri

ZERUKO ARGIA BIZKAIKO ERRI AUETAN SALTZEN DA:

MARKINAN

M. Loli Aginaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA

E. Astarloa

LARRUSKAIN

Parrokia

GERNIKA

Rulz Bustillo

ONDARROA

M. Zulaka

BILBAO

Librería Armendáriz
Dr. Arelliza, 50
Librería Azkatégui
Cinturera, 4
Librería Bilbaina
Plaza de los Mrtires, 2
Librería Verdes
Correo, 7

GALDAKANO

J. Altuna
Urreta, 34

ABADIANO

J. F. Zubero
S. Prudenzi, 7

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

Ez. FAGOR,ek

sukaldian

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

MITXELENA

BITXIFEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda. de Francia, 1
— IRUN —

«PARIS JOUR» IL DA

Ez zen eguneroko on oietako bat, eskas antzekoa baizik. Berriak asko puztuak eta arrigarriro eta beldurgarriro idazten zituen, irakurleen jakin-min eta zentzuak esnarazteko.

Baiña il da. Ez norbaitek erail duelako, ezin bizi zelako baizik. Ez du Gobernuaren galbai estuak itxiarazi. Bere gisa il da. Soldata jasotzea eskatu zioten bertako langilleak. Lehendik zorrak eta ezin jaso. Debalde lanik egiteko inor ez eta atera gabe gelditu behar.

Ez zen ain maitea PARIS JOUR beste eguneroko askoren artean. Ez zuten ain gogozko, ez bai zituen gauzak bere neurri batean gordetzen. Beti gainezkatuak azaltzen bai zituen. Alaz guziz ere PARIS JOUR-en eriotzak mindu eta nahigabetu egin ditu.

Berri-emaille bat, albistari bat il da. Jende-mota bati albisteetan janaria ematen zion egunerokoa. Egiten zuen bere serbitzua gizartearen. Orain bat gutxiago gizartearen serbitzari oietan. Bete gabeko zulo bat gehiago gizartearen. Eta ori mingarri da lan berean ari dan senide batentzat.

Ez ori bakarrik, ordea. Azken bera ikusten dute beren buruentzat eguneroko guztiak. Denak ere ezin bizi eta il egin behar. Gaiñean daramate il behar tristearen epaia. Telebista bakarrik geldituko litzake bizirik.

Orregatik egin dute eguneroko guztiak eta irati denak huelga. «Ez zaio eguneroko bati bakarrik ere, iltzen utzi behar. Gobernuak lagundu behar die guztiei diruz, bizirik iraun dezaten»-zioten. Orregatik eta ortarako elkartu dira eguneroko eta irati guztiak.

Bikaina da benetan frantziarren jokabide au guretzat. Bakoitzak bere iritzikoak bakarrik izatea nahi al luke aldizkari guztiak? Eta iritzi eta jokabide ezberdinekoak behar ditugu aldizkariak inor jakin-mina ase gabe geldi ez dedin.

Baiña au ezin dugu ontzat eman euskaldun kaskagorrorok. Il dedilla nik bezala pentsatzen ez duena esan ohi dugu. Orduan elkarren arteko il edo biziko borroka. Gu ez gaude gu ez bezalakoa danari bizitzen laguntzeko. Erail eta izkutatu arteko pakerik ez dugu izaten.

Ikus bestela besterenakin nola sartzen dan zenbait aldizkari. Besteren aurka itzein besterik ez du egiten zenbaitek. Bestea ito arteko onik ez.

Eta ortarako bide guztiak dira onak: Gezurra, azpikeria, jokozikifia, saldukeria eta abar. Kale baztarrak eta taberna zuloak ez ezik Elizak ere onak dira ortarako. «Anai arteko gorrotoa zabaltzen ari dela Z. Argia otsegin» du apaiz batek Donostiako aldaire batetik. «Campana de escándalo» batean sartua zegoela esan zen onen ardurapean dagoen erdal-eguneroko baten orrian.

Au guzia ezineraman baten gaitza da. Ezin onar besteren bideak eta iritziak.

Orregatik da zailla gure artean askatasuna eta nortasuna. Aldizkari batek behar beharrezko dituen bi doai. Albiste garbi eta egiazkoak zor dizkio eguneroko batek erriari. Erriari pentsarazten lagundu behar dio. Erria esnatzen eta ezitzen lagundu behar du.

Ortarako, berriz, elburu, bide eta xede jakin batzuk artu behar ditu orbelaren antzera aizeak astindu ez dezan eta irakurleak nahastu. Dena den au dela uste dugu aldizkari baten jokabidea. Bakoitzak bere bidea artu: askatasun eta nortasun bidea, alegia. Eta beste bide ezberdin batzuk artu dituzten bere senideak maite eta errespeta.

TXALO JO BEHAR

Gutxi gora-behera, liburu bat astean (bat baino gehixeago ere bai) argitaratzen da gaur euskaraz; eta, ene ustez, laister lortuko dira ehun liburu urtean. Ez da hori, izan, kopuru gaitza; eta edozein iritzi, aldeko ala aurkako, eman euskaldunen beharren arabera zeri dagokion edo zein hutsune betetzen duen.

Sarasolak berriki azaldu duenez, azkeneko bi urte hauetan agortu egin da pitin bat euskal literaturaren joritasuna. Sortzapen-lanetan (nobela eta olerkigintzan bereziki) geldiune batetan omen gaude; eta, Sarasolaren ustez, euskararen batasunaren arloak horretara gaitu. Kintanak ere, aditzaren arazoa berriki aztertu duelarik, gure gramatika-zulo honetatik irten beharra aipatu du.

Geldiunerik ote dagoen ez da kit. Baina nik neuk ere (eta honelaxe lehenengo aldiz mintzo ez naizelarik), geldiunerik obratu ala ez obratuta, gauza bera esango dut gaurkoan: ezin daitekeala Euskal Herriaren arazoa, ez euskal literaturarena bera, gramatika-arazo bihur; gisa dela hizkuntzalariek hizkuntza-lan hori egitea; baina ez dela normala, ez onuragarria ere, idazleen multzo osoa (are gutxiago «etxeko euskera» besterik ez dakitenean ostea) hizkuntzazko nazisismora lerratzea, eta berri osoa bere txilborrari so paratzea. Idazle izatea, bestalde, gauza bat da; eta gramatikalarik izatea beste bat. Gai zail hauetan, teknika-gai guztietan bezala, abots gehiago entzun

eta handiagoa da kakofonia... eta porru-piloa!

Nola irtengo ordea geure kinkatik?

Alde batetik, teknika-arazo horietarako erabakitzaile bidezko eta bakar bat hartuz: EUSKALTZAINDIA, noski. Eta, bestetik, hizkuntza-ahuleziak ebakitzeko, korapiloak askatzeko, eta aurrera jotzeko, proposamendu berriak eginez.

Gure istilu aspergarri hauek ez dira, inundik ere, lau sasi-jakintsuren setaren ondorio. Ez. Sustuturain zinezko problemak dira, eta premia osokoak. Gure hizkuntza ez da inoiz landua izan, ez da sekula administrazio-tresna eta literatura-lanabes izan. «Queremos el euzkera de las montañas, puro y fresco como los arroyos de las alturas» esatea, ez da ezer esatea; «mendietako» hizkuntza horrek, bere horretan hain zuzen, gaur balio ez digulako. Eta esaldia bota duenari ere ez; eta esaldiaren erdalasuna da agiririk nabarmena.

Ezin bestezkoa dugu euskara zarpailtasun horretatik jasotzea eta AURRERA jotzea. Ez dugu problema hau H-aren kontrako izkirimiri arrote atzerakoiak eta kinteneriak asmatuz gaindituko. Gaintzeko, jaso eta eman egin behar da.

Hots, hauxe egin dute «Ikastola-Hiztegia» prestatu dutenek: lan isila, ospegabea, iluna; lan txalogarria benetan. Eta Euskaltzaindiak harrera ona egin dio liburuari; eta ona merezi zuela iruditzen zait.

Txukuna itxuraz, oinarritzko hiztegiaren eginkizunari eraso diote ausarki egileek; eta eskaini diguten frutua mardula da. Orain da kritika sendo eta funtsatuak egiteko garaia; alegia, Euskaltzaindiak ikutuak hemen eta han eman, eta iritziak bildu ondoren, bere AZKEN HITZA eman dezan baino lehenago. Orain da mementoa; ez erabakiak hartu ondoren.

Arantzazuko erabakiak gaur onartu nahi ez dutenek, era berean, lehen izan zuten kontra egiteko aukera. Orduko kritikak egokiak

izan zitezkean; gaurko marmarrak eta anarkiak, kalte-iturri eta zeharo arbulagarriak. Orain ez dugu eskubiderik atzera egiteko. Zergatik? Hain zuzen ere, ateka honetatik, gramatika-inflazio honetatik, ahalik eta azkarrenik irten behar delako. Honela jokatzeko ez badugu, ez dugu sekula euskararen arazoa konponduko. Eta besterik ere ez, bestalde; jokabide horiek (alegia, talde batek zer gerta ere beste guztiei bere iritzia irents-arazteak) oso izen ezaguna bait darama politikaren hiztegiaren...

«Ikastola-Hiztegia» baditu bere hutsuneak edo ahuleziak. Baina abiaburu bikaina iruditzen zait. Batzutan garbizaleegi agertzen da («odolgorriki» = hemoglobina); eta beste batzutan, berriz, beharrik gabe onartzen du erdal fonetika («animali» = eusk. alimale, alimala le alimalia). Egoki litzake, bestalde, hurrengo argitaraketa egiterakoan, erdaratik euskararako bilabide bat ematea; bestela zail gertatzen bait da libu erabiltzea.

Hitzen sentiduari edo adierazari dagokionez, berriz, hobetatzat dadukat Azkue-ren bidea (fransesezko eta gaztelazko kidea, azalpen batekin), gaztelazko kide bakar eta soil bat (sasi-kide askotan, gainera) ematea baino. Azkuek argitzen luke bat eman ohi du askotan: «Giharra: leño propiamente dicho, parte central del árbol, cubierta de liber, albura y corteza; coeur, bois proprement dit, partie centrale d'un arbre, couverte de liber, d'aubier et d'écore». Batzutan (ez beti) honelako zerbait egin behar litzakeala iruditzen zait. Bestela, kide bakar bat proposatuz, erdal semantika-zatiketa onartzen da; eta erdal egiturentzako arraildua irekitzen. Beste hitz batez: saltsa frankoren iturri berri bat.

Zenbait kasotan, bestalde, hitzek elkar mugatzen duten kasoetan, hobe litzake nik uste hitz-mordo osoa hartu, eta dena elkarren mugatzaile gisa ematea, dagozkien azalpenekin batera noski:

// sustrai / erro / zain //

// garaino / zaldi / behor / moxal / pottoka //

bakoitzari zer adierazkizun-eremu dagokion zehatz azalduz.

Artikulu batetan ezin daiteke dena azter (nahiz dena xeheki aztertu behar den); eta hemen honen besterekin utziko dut gaia.

Baina ohar bat bukatu aurretik: honelako lanak burutuz eta ikasiz piztuko dela berriz euskal literatura. Ez bestela. Euskal literatura gramatika eta hiztegi aldi «aspergarri» honetatik jaregiteko, honelako gramatika eta hiztegi-lan egokitik igaro behar da.

Mila zorion beraz, bihotz-bihotzez, Jaxinto F. Setien eta honen laguntzaile pijoiei. Bejondeizuelai! Eta, ekin!

LARRESORO

GIPUZKERA BAI, LAPURTERA ERE BAI

Filologi ta linguistika gauzetan ez ikasi batentzat beti da zail gauz hauetaz zerbait idaztea. Bestalde, besteek, behar dutenek —Euskaltzaindiak— hartutako erabakia jarraitzeko prest egonik, kontsiderazio batzuek bakarrik egin daitezke gai honi buruz.

Konsiderazio hauk, berriz, iturri bi dute: batetik, zenbait mailetan eta zenbait giroetan gai honi buruzko erabakia alde aurretik hartua dagoela dirudielako, azkeneko erabakia horrelakoa izango delakoan noski, bainan une berean azken erabaki hori nolabait bortsatuaz; bestetik, jendea entzundakoa da kontsiderazio hauen iturri. Jende batzu esan beharko, asko edo gutxi direla jakin gabe, ba direla bakarrik, eta gipuzkoarrak.

Konsiderazio hauek bi eratakoak dira: soziopolitikoak, nolabait esateko, batzuek, linguistiko historiakoak bestee. Euskeraren baldintza soziopolitikoak gogoan izanik ba dirudi gipuzkera ta gipuztasuna irteten direla garaile. Bainan helburuak euskera ta dunen batasuna izan behar baldin badu, garbi dago gipuzkera ta gipuztasuna batasun bat izan beharrean, erredukzio bat izan litzakeala, erdal eta gaitzatzeko euskalduneri gipuzkeran oinarriturik osatutako batasunean euren burua ber aurkitzea ahalduko ez balitzake.

Gipuzkerak nun eta nola aberasturik ba daukeala ere garbi dago. Eta zergatik ez duen aberastu behar ulertezina da. Literatura kondeiran zehar beste euskalkiak eman dutenagatik eta gaur egun oraindik dituzten posibilitateegatik, gipuzkerak zerbait ikasi dezake. Gipuzkera ez da izan beti (edo inoiz) ez euskalkirik zabalduea ez aberatsena, ez literaturarik bikainena izan duen euskalkia. Benetan arritzekoa izango litzake gaur egun mintzatzen den gipuzkerak euskera abstraktiaren posibilitate guztiak jaso izana, eta euskeran gerta daitezkean desitxuratze ta akatsetatik bat ere ez edukitzea beregan. Gauza bat da bentaja edo baldintza geografiko, eta soziopolitiko batzuek direla ta euskeraren batasuna egiterakoan oinarri aproposa bezala gipuzkera azaltzea, eta besterik, bere hortan, batasun hortarako nahikoa ta gehiegi dela pentsatzea.

Gizonak mugatu beharra daduka bere posibilitateetan eta hizkuntza batek ere bai. Bere barruan dituen posibilitate abstrakto guztiak egizatzen hasten bada, laboratoriko hizkuntza gerta daiteke. Halaz ere, jokoan dagoena gizon bakar bat ez denez gero, gizon askok osatzen duen herria baizik, posibilitate bat baino gehiagotara irekirik egon behar du hizkuntzak, aditzean bereiziki. Eta euskerari posibilitate hoiak eskura eskeintzen bazaizkio, zergatik, besterik gabe, baztertu?

Ba dirudi lapurtera modernoak euskerari kontuan eduki beharreko posibilitateak eskeintzen dizkiola, gipuzkerarenak ukatu gabe, euskeraren aberasten dutenak, aditzari buruz, batipat. Zergatik ez ditu euskera batu batek lapurteraren posibilitate horiek jaso behar, gipuzkeraren osatzaile bezala? Guk ez genduke nahi laboratoriko hizkuntzarik, hizkuntza abstraktorik, ezta euskeraren behar baino gehiagoko erredukziarik euskalki bakar batetara; bainan bai, herri bati dagokion neurrian, posibilitate biziez jantzitako hizkuntza. Eta euskaldun guziona izanen dena, Bidasoarik gabeko euskera, alegia.

Baldintza soziopolitikoak indarrak ba dute. Bainan baldintza soziopolitiko direnez gaurko bakarrik dire baliozkoak. Kondairak ezer erakusten baldin badu gisa honetako baldintzak aldatzen direla ta aldatu daitezkeala da. Edo itxaropen guztiak galdu ditugu?

Euskera batuaren arazoak ez du inola ere teknikoan arazo hutsa izan behar. Irakurleriak eta idazleek ba dute botoa edo, gutxienean, euren iritzia azaltzeko eskubidea eta betebeharra. Gure hau eskubide ta betebehara hori betetzera dator.

Joxe Azurmendi

Zuzenadaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerrietako beste errietan	370 pezeta
Aidez	Aurrez galdetu
Salmetan (ale bakoitza)	7 pezeta

ZENBAit ga RA 72

BERRIAK

● Zenbait herriek beste zenbaitetik baino propaganda gehiago izan ohi du. Esate baterako, denok jakin ahal izan dugu seirehun urte direla Durango (Tabira) eta Ermua herriek hiri maila lortu zutenetik.

Hala ere, inori ez bide zaio gogoratu seirehun urte direla ere (Urtarrilaren 30ean.) Lenizko Gatzaga herria hiritzat onartu izan zela. Nola oroitu gara ba, giputz eta bizkaitar askok ez bait daki oraindik Gatzaga Gipuzkoan, Bizkaian ala Araban dagoen.

Denbora batetan bertatik pasatzen zen Arabarako bidea. Orain ordea, ibituriak apropos joan beharra du bertara. Han dira erdi ahazturik hiruzpalau jauregi garau, zenbait harmarri harro eta plaza erdiko iturri bakana. Ez bait zen alferrik Gatzaga XV mendean Gipuzkoako hiri garrantzitsuenetarikoa.

Aspaldikoa dugu Lenizko Gatzaga. Bizkaia du ertzean alboan Araba. Seirehun urte dira hiri zarala Gipuzkoako muga ta mugan euskara.

● Abadiñoko Astola Etxean bildurik, "Gerediaga"koek hautatu berri dituzte beren zuzendari eta ordezkoko herriak. Lehendakari, Jose Ignazio Alberdi. Ordezko, Juan Maria Zubia. Idazkari, Jose Luis Lizundia. Guztira hogeita bat izan dira izendatuak, "Gerediaga" Elkarteko herrietakoak, bai eta Elkartaren beraren zenbait kultur batzordetakoak ere.

● Aita Xabier Diharce "Iratzeder", Bellokeko Nagusi izendatu dute Dakizunez irakurle, A. Iratzeder euskaltzaina dugu, "Otoizlari" izeneko aldizkariaren zuzendari, eta egun Euskal Herriak duen olerkari handienetarikoa.

● Bi urtetik behin Txistulari Elkartek eskaini ohi duen ohorezko medaila, Aita Hilario Olazarani eman zaio aurtan. Orain arte hiru medaila baino ez dira eman. Lehena, Arrateko Ama Birjinari, Txistularien zuzendaria denez gero. Bigarrena Donostiako txistulari eta kompositore den Isidro Ansoreñari, eta hirugarrena, duela bi urte, aghian Euskal Herriko txistulari zaharrena den Laskurain bergararrari.

● Urtarrilaren 30ean. Azkainen, harrera eta arrakasta handiko jaialdi bat eratu zen. Bertan ziren Karrere eta Ospital bikotea, "Guk" deritzan bosteko taldea Beñat Sarasola buru dela, Pasaiako "Erlak" eta Eñaut izeneko kantari biak, Larralde eta Etxamendi, alegia.

● Otsailaren 5ean. berriz, Hazparnen, beste jaialdi bat. Ohizko Etxamendi eta Larralde, Ospital eta Karrere, baita Beñat Sarasolaren taldea eta "Bakartxo" anderena ere. Honako jaialdi hau Hazparnen bertan laster irakitzeko den ikastolaren alde eratu zen.

● Otsailaren 6an. Tolosan, Xabier Lete, Benito Lertxundi eta "Oskarbi" taldea ziren jaialdi batetan. Harako jaialdia Laskurain Ikastolaren alde antolatuta zen.

● "Ikas" Elkartek eraturik, edonola hitzaldi interesgarri moldatu da Baionako "Musée Basque" deakoa. Hona hemen erabili ziren gaiak.

- Otsailaren 7an.
- Elkarrearen helburuak.
- Zertan ari garen.
- Zer nahi gendukeen.
- Orain arteko esperientziak.
- Irakaskintzarako liburu eta tresnak.
- Historiaz eta Geografiaz.
- Zer asmatu eta egin.
- Otsailaren 8an.
- Hego aldeko berri.
- Irakasleen kulturaz.

Hitzaldi guzti hauk "Ikas" Elkartaren Biltzar Nagusiarekin amaitu ziren.

Ikar aldeko "eskualdunok" ere lanean ari dira. Eta ohartu ere ohartu dira hego aldekoen berri jakin behar dutela. Guk Ikar Eskual Herria kontuan edukitu behar dugun bezalaxe, noski.

● Eratzen ari da Loiola eta Donostiako Herri Irratietan Bertsolari Gazteen IX Sehiaketa. Otsailaren 13an. "Lilibe" (Zestua), Juan Narbaiza (Eibar), Fermin Muñoz (Berrobi) eta Santi Zabala (Lezo) bertsolariek izan zuten beren arteko azken saioa. Hilaren 20an. Herri, Anjel Larrañaga (Azkoitia), Nikolas Zendoia (Azpeitia), "Ziolar" (Endoia) eta Bittor Agirre (Brinkola) bertsolariek, berea.

Otsailaren 26an. amaitzeko, azken jai nagusia. Igandero, eguerdian ematen ari dira saio hauk, eta entzuleok bidai ditzakegu gure botoak.

● Askotan zer esan jakinezta ibili ohi gara (egia esan ez da hau gure kasua). Beste batzutan, ordea, egundainoko berritza bat iragan izan zaigu musturretatik zehar inor oharzteke. Horrelako bat aurkitu dugu Arrasateko kooperatibariak argitaratzen duten & T.U. (Trabajo y Union) aldizkarian.

Hain zuzen, 132garren alean irakur ahal izan dugunez, Arrasateko ULGOR, S.C.I. izeneko lantegiak "Elektrodomestika Nazioarteko Saria" delakoa irabazi omen du. Eta ez bere produktuen goi mailaren gatik (ohi denez), bere lantegi barenko egituren gatik, eta ereduak langileria, zentzu eta sistima bat sortu duelako baizik, lantegian parte hartzen duten guztien gizatasun, elkartasun eta harremanen onerako.

AIPAMENAK

● Azken "Principe de Viana" alea (Urtarrilekoa), bertsolaritzaren historiari pasatuko zaigu. "Euskalerri osorako zabaltzeko garaia etorri dela uste dugu. Nafarroako sortu zen aldizkaria denentzat on izan laike". Era honean mintzatzen zaigu lehen orrian J. M. Satrustegi jauna. Zer dela eta?

Aspaldixodonak ziren bertsolariak berek eta berentzat moldatutako aldizkari bat sortu gurarik edo. Azkenik, sortu ezik, sortua den batez ballatzeko asmotan, Nafarroako "Principe de Viana" aldizkariaren atak zabaltzeko aurkitu dituzte bertsolari gazteak. Zein biontzat aukera hobegorik? Batak (bertsolaritzak) zein besteak (aldizkariak) zabalkunde handiago batez jabetu ahal izango dute aurrerantzean. Bedi Nafarroako euskaldungoaren onerako, bai eta bertsolaritzaren aurrerapenerako ere.

● Oraingoz, BETSOLARIAK izeneko orri pare bat argitaratuko omen du hilero P. de V. delakoak. Lehen pare argitu berri da aipatu dugun Urtarrileko alean, eta harriargi! Orri berri hauetako lehen agurra bizkaieraz idatzia dago. Era berean, zortzi bertsotik bost bizkaieraz. Bizkaitarrak nagusi Bizkaitarrek bertsolaritza gaztearen eragile? Bejon dagizuela mutilok!

● Hona hemen, irakurle, Donos-

tiako Irratiko "Euskal Hit Parade" delakoa nola geratu zaigu joan deneko Urtarrilean: 1. "Maitasun bat", Erlak.—2. "Loturik egon arren", Arabako Irukoa.—3. "Zirt Zart", Jose Mari eta Mikel.—4. "Txori Txikiak", Oskarbi.—5. "Euskal Herri nerea", Xabier Lete.—6. "Soro batean lorea", Erlak.—7. "Hura", Antxon Valverde.—8. "Ohitura zaharrak piztu", Urretxindorrrak.—9. "Iturri arotza", Mikel Laboa.—10. "Blafra", Ameslariak.

Aurreko bi hileko (Abendua-Azaroa) "hit parade" delakoekin gonbaratzen badugu azken zerrenda hau. Oskarbi taldearen "Txori Txikiak" (2-2-4) eta Erlak bikotearen "Soro batean lorea" (7-5-6) izeneko kantak ditugu, bataz beste, arrakasta iraunkorragoa izan dutenak azken hiru hilabeteen barruan.

Bestalde, Urtarrileko lehenbiziko hiru kantak ez dira oraingoz disketan agertzen, irratiko zintetan grabaturik baizik. Horra hor ba iratit entzuleen gehiago nahia eta zaletasun nabaria.

● Lehenagoko batetan, sail beronetan, Aitaun San Gregorion ospatu ziren hitzaldi batzuk aipatu genituen. Agindu ere agindu genituen irakurle, hartaz mintzatuko ginela berriz, harako hitzaldi haiek ondorio ederrak ekarri bait dituzte.

Egun haietan, hamasei urte arteko gazteentzat bereziki hitzaldi bat moldatu zen. Elkarriketza bizia izan zen. Bizia izan behar bai. Izan ere ba ote da gazte motelik? Gazteek denetaz galdetu zuten. Herri arazoaz, seksuaz, hizkuntzaz, telebisiotaz, gurasoenganako harremanez, etab.

Beste zenbait galderen artean honako hau sortu zen, hots: "Guk zer egin genezake Euskal Herriaren alde?". Hauxe hau galdera, inon liburutan aurki ezin daitekeen erantzunaren galdera. Galdera mamitsua.

Zuk eta biok, irakurle, nagiak ez gara. Baina gauza bat da egitea, beste bat ondo egitea, eta are zalago Euskal Herriaren alde egitea. Has zaite pentsatzen une batetan zer erantzun zenezaiokkeen tamaina horretako galdera bat egingo lizukeen 13-16 urteko talde bati. Nik behintzat, hizlari banintz (petrala nauzu hizketan), ez nuke nahi horrelakorik. Eta ez dizaila inork erantzun erraza duenik esan, erraza balitz sarriago etorriko ginake bat hain gazteak ez garenok eta.

Baina zorionez, ataundar gazteak ez daude guk esan dizakegunaren zain. Lanari ekin diote bizkor asko, eta Euskal Herriaren alde kementsu ari diralakoan nago. Ea zer irizten zaizun zuri.

"Arnasa berri" (ikas bezate Principe de Vianakoek) izeneko talde bat eratu dute. Alfabetatze ikasaldiak, lehiaketak, hitzaldiak, jaialdiak, antzerkiak, mendi ibilek, afarimeriendak etab. prestatu ohi dituzte.

Liburutegi bat ere moldatzen hasiak dira, eta beren gisa eta gustora erosi dituzte liburuak. Ikus zazu orain arte erosi dituzten liburuen zerrenda, begira: "Lau Ebanjelioak", "Linguae Vasconum Primitiae", "Lehen urratsak", "Euskal Aditza", "Sustrai bila", "Lurraren Kondaira", "Euskal Herriko Historia", "Euskal Literaturaren Historia", "Rikardo Arregi", "Seksu ezibidea", "Gastetxo" eta "Noni eta Mani". Horrez gainera, ZERUKO ARGIA eta ANAITASUNAREN harpidedun dira.

"Zer egin genezake Euskal Herriaren alde?" —galdetzen digute Aitaun San Gregorioko gazteak. Ez dutela inork erantzun beharrik, edo-la oraingoz norbaitek zuhurki erantzun diela dirudi. Nondik nora diharduten ondotox dakite gazte hauek. Zenbait nagusi taino hobetoxeago agian.

LIBURUAK

● Emeki emeki, ea konturatzeke, amaiera eman diogu Benantxio Otaegi prestatutako "Lehen Gizarteak" deritzan liburuari.

Aitor dezagun lehenik, ezin gaitzkeela era honetako liburu batez alderdikeria pitin bat gabe mintza, gure etxe barenko mahai inguruan amaiera hitz aspertu gai honetaz eginak bait gara. "Muni-be" sortak nahiz beste zenbait ale soilek, "Santimamife", "Atxeta", "Aitzibitarte" eta... izenekoek, edozenbat ihardun eta berriketa sortu izan zituzten gure artean sasoi batetan.

"Lehen Gizarteak" delako liburu hau dugu, hain zuzen, J. M. Barandiaranen "Euskalerriko Lehen-Gizona" (Egia Sorta. Donostia 1934) argitaratu zenez gero prehistoriaz agertu zaigun lehen liburua. Eta oker ez bagaude, aipatutako bi hauek osatzen dute gai honetaz euskaraz dugun bibliografia guztia (artikuluren bat edo beste eta bizpahiru laburpen ezik).

Alde batetik lizuegi lizateke puntuz puntu Benantxioren lan hau aztertzea. Bestetik, egilea ahalik eta apal, xehe eta errazen moldatzen saiatu da, ezertariko zientifikotasunik galtzeko; eta zientifikotasuna nabari denean, badi-rudi astakeria hutsa lizatekeela kritikatan hasia.

Agian, egilearen aitzeturik bakanena liburuari eman dion dibulgazio zentzua izan daiteke eta atxi bat, kondaira aurreko bilaketan, leize zultan zein laboratoriotan, erabili ohi diren metodoak azaltzea, bai eta orain arte eginak diren lanen berri ematea, eta Euskal Herriko kondaira-aurrea ezagutzeko oinarriko laguntzak adieraztea ere.

Euskaraz zer esan? Benantxio Otaegi giputza dugu, nonbait, eta bere euskara bizkaiera edo baxenafarra bezain urrutit dago euskara batuarengandik (egun, gipuzkoar gutik onartuko luke hone-lako liburu bat bizkaieraz argitaratzea). Urrago dagoela badiru-

di, ez da egilearen merituz, Gipuzkoaren beraren alderdi geografikoaren gatik baizik; "in situs", paleontologoez esango luketen bezala. Hitz batez ba, "euskara made in Etor".

Hitzaurreko euskara, ordea, primerakoa, akatsik gabekoa, eredu bezala onartzekoa.

LEHEN GIZARTEAK. Benantxio Otaegi. Etor. Bilbao, 1972.

● Eskatu bezala, Lur-ek bidali zigun Ipuin Saileko bigarren alea, "Amazonetako Indioak" alegia. Orain arte ez dugu bi ale baino delako sail hori epaitzeko, baina lehen biei dagokienez behintzat, ez diegu antzik ere ematen zenbat urteko haurrentzat burutuak dauden.

Bigarren ale honi buruz, darabilen euskara nahiko irakurteraz lizateke nagusitoxentzat. Baina, badi-rudi, euskara horretaz jabetzeko gai den haurrari (galtza luezun haurrari agian), aspaldion joan zitzaizkiola indioen aurpegi zatarrak margotzeko grinak.

Bada besterik ere, Zer dela eta horrenbeste "duke" eta "markes". Ba ahal dugu, benetan, era horien horrenbesteko premiari? Euskaldunok ez ahal dakigu oraindik zehatz mehatz Amazonetako indioak nola bizi diren. "Dateke", "dituzteke"... zer dela eta horrenbeste subjektibotasunik? Gure maisuak ez ahal dira gai amazonetako indioen berri haurrei objektiboki mintzatzeko? Goraxeago aipatzen genduen zientifikotasun eza ote? Dena den, ahalik eta gutien erabili behar lizateke era horiek, are gutiago, ezer ez, haurrentzat bereziki moldatutako ipuin sail batetan.

Bestalde, euskara erabat taxutua, ohi denez editorial honetan. Hala ere badu okerrik ere, bai eta ultra-batasuneko hitzen bat edo beste ere. Esate baterako, Arantzazuko hiztegia "imini", "ibeni" eta "ipini" erak proposatzen dira (oso gutitan proposatzen dira hiru haina era), eta liburu honetako prestatzaileak laugarrenarekin datozkigu, hots, "ifini". Guztioi ere, begira alditxo bat bota behar genioke noizik behin "Batasunerako Hiztegia"ri (Batasuna, Irakur Sail. Donostia, 1969).

AMAZONETAKO INDIOAK. Ipuin Sail. Lur Editorial. Donostia 1971.

AMATIÑO

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

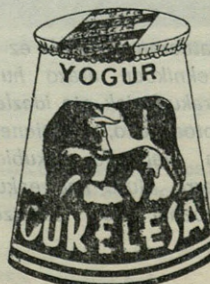
Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyiak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

«Stagflation» delako hori...

Hitz hau ingelesek asmatua da. Hitz berri bat asmatu beharrean arkitzen geranean, honegatik izan ohi da, gertakizun ezezagun e'ko berriren baten aurrean gertatzen gertakizuna.

«Gertakizun berria» zein den eta nolakoa den agertzeraz gatz.

Orok badaki 1968-71 urteak, inflazio larri baten urteak izan direla. Mendebaleko ekonomian. Baina, inflazio hori ez da inflazio ohikoa izan. Prezioen goratze azkarrekin batera, beste zenbait fenomeno harrigarri agertu bait da. Esan nahi da, oraino inflazioa ez zela inoiz beste fenomeno guziz berri horiekin ezkonduz azaldu.

Zein dira, bada, agerkizun tsundigarri horiek? Anitz direlarik. sailletan bildu beharra dago. Lehengoak: «irabazpenen beherakada». Gaurkoak: «soilik lotuko gatzakizko».

Esku-liburuetan nahiz eskolakoetan, inflazioaren mugimendua, hone-latsu irakurtzen dugu: Merkaturako eskaria handitzen datorrenean, prezioak gora doaz eta, bidenabar, kapitalaren irabaziaz ere bai. Langilleria noizbait oharitzen da bere eros-ahala galtzen doala, eta, langille eskasia dagoelarik, lortzen du lantzeria altxatzea. Lantzeria altxatzearekin batera, kapitalaren irabazpena murrizten da. Eta honekin batera inbertsioak ere gelditzen dira eta, hala nola ikusten den inflazioaren bukaera...

Liburuetan eduki dabil mugida argi hori, ez, ordea, beti munduko gertakizunetan. USA-ko inflaziozko lantzeria, behintzat, ez dabil bide horietatik.

Lantzeria irabazpenek, 1965 amaieran jo zuten gailurra. Ordutik honura, pausurik gabe behera heldu dira. «Balore sortua»-ren % 14 zen ordutik irabazpen irabaziaz; 1970-ean, % 8 zen. Hain maila behekorik hogeita-hamar urte hauetan ez da izan. Irabaziaz gutxiturik, autofinantza ere mehatu egin behar.

Halere, 1969 arte, inbertsioak biziki handitu dira. Nondik? Bistan dago, inbertsio horiek dirua zorretan hartuz burutuak izan direla. Izan ere, USA-ko enpresariak zeraz jabetu omen dira, hots, ez dela ezinbesteko nor bere diruz inbertsioak egitea; dirua kredituan hartuz, aldatu ona dagoela irabaztearako...

Baina jokabide honek «irabazpen murriztea» are larritu du. Kredituen korrituak berealdiko goraldea egin bait dute. Horrela ez da erraza, inoiz, besteren diruari korritu handia ordainduz gero, norberarentzat irabaz-ondar oparua gelditzea.

Har kontutan, banku-kredituen korritua % 3 baino ez zela 1950-ean; Kennedy-ren 1960-65 «aldi nuragerria», dirukorritua % 5 zela. Eguneko 9-raio altxatua zen, ordea, 1959 urtea amaitzerako.

Egia da, korritu altxatze honen sorrera, diru eskatze bortitzari egotzi behar zaioela, alde batetik. Bestalde ere ez bait da baztertu behar. Esan nahi da, USA-ko Gobernuak ahalegiak egin zituela «Eurodolarren» korritua gora zedin. Zertarako? Europako Estatu-Banketxeek, eskuetan zedukaten dolar multzo eskerra, prestatzen has zitezten. Horrela, Banketxe Ofizialen eskuetan «dolar urrezko» ziren dolarrak, esku pribatuetan «dolar-huts» bihurtu zitezten. USA-k ez bait du eginbiderik esku pribatuetan dauden dolarrak urrez trukatzeko. «Fort-knox»-en gorde nahi lukeen urre eskatua zertxobait babestea erdietsi zuen Washingtonen. Baina, korritu altxatzearekin larrialdia etxera eta barnera erakarri du.

Labur esateko, 1965-70 urteetan, aldaketa sakona agertu da USA-ko ugazaben jokieran. Lehen, inbertsioak nor bere diruz, autofinantzaz, burutzen zituzten enpresariak; orain, besteen diruz, kredituak hartuz, menturatu dira inbertsioetara. Baina korrituak gora daudelarik eta kostuak ere bai, irabazpenak, beharrik, erori egin behar.

Ba dirudi, dolar-patroiak dirauen bizkitartean, diru-korritua ez dela behar hainbat beheratuko. Bestalde, enpresariak lehenagoko gobernura itzuliko ote dira, hau da, norbere diruz inbertsioak, hein handi batetan, burutzera? Epe laburrera, ez dirudi USA-ko ekonomiak, behaztopo horiekin, bizkor aurrera egin dezakeenik.

Europari buruz ere, antzeko ondorioak atera daitezke. Alemanian, Bretainia Nagusian, Italian, enpresetako irabazpenak murrizten datoz.

Baina, European ere prezioak goraka heldu dira azken urteotan. Hau da, bada, «stagflation» delakoaren ezaugarrietariko bat.

Beste ezaugarriez, urrengo artikuluetan.

G. ANSOLA

IRLANDA

ERLIJIO ARAZOA ALA...

Borroka. Odola. Heriotza. Iru urte hauetan egun gorriak ikusi du Iparirlandarrak. Giro gogor hau ez da ordea gaurkoa. Aspalditik daotrena da. Katoliko eta protestante arteko gorrotoa historian dago sustraiturik.

Azken iru mende hauek katolikoentzat gogorak izan dira. Gehienetan galtzen atera dira. Katolikoei irabazitako, gudar ospatzeko gesta ugaririk badute protestanteenak.

1609 gn. urtean ari ziren inglandarrak Irlandara etortzen. Ingleterako errege zen Jagoba lehenak ezarri zituen. Errege honek Ulsterren ziren lurrik ederrenak inglandarrei eman zizkien. Lur horiek, irlandarrei ostuak izan zirela, esan beharrik ez dago. Irlandarrak beren lur jabetasuna galdurik, inglandarren menpe lan egin beharrean arkitu ziren. Cromwell herak ere izugarriko txikiak egin zituen. Irlandarrak ederrak jasan behar izan zituen. Baina protestanteek gogoan dutengoda 1690 gn. urtean gertatutakoa da. Orangeko Gillen buru zutelarik izugarriko zigorra erantsi zieten katolikoei. Arraz gero Ulsterren, protestanteek nahi dutena egin dute. Ez da pakerik izan.

1920 gn. urtean Irlanda bitan zatiturik gelditu zen. Egoaldea nolabaitekoa baina bere askatasuna lortu zuen. Ipar aldeko zati batek, Ulster deritzanak Ingleterren menpe jarraitu zuen Konstituzio berezi bate bitarteko dutelarik. Garai artako ustez zatiketa hau ez zen betirako egiña aldi batetarako baizik. Horrela zion 1920 gn. urtean erabaki zen legeak behintzat. Bi alderdietako parlamentuek elkarrekilataturik egin behar zuten lan Irlanda piskna bat egin zedin. Ustea bat eta egia besterik ordea, 52 urte igaro dira eta gauzak lehenean jarraitzen dute. Gaizki esan dut, gauzak lehenean ez dute jarraitzen, lehen baino gaizkiago baizik. Katoliko eta protestante arteko gorrotoa gehitu egin da. Odola ugari ixuri da egun hauetan bertan. Eta areago oraindik, konponketarik ez da ikusten.

ERLIJIO ARAZOA ALA...

Ulsterretaz mintzatzerakoan erlijio arazoa azaleko arazoa dela berehala esaten dugu. Ni ez naiz uste horretakoa. Erlijio arazoak Ipar Irlandan garrantzizkoak dira. Erri baten histori ezin ditake beste erri baten historia balio izan duen eskemaz esplikatu. Erri bakoitzaren historia bere nortasun berezia du. Nortasun hori gogoan izaten ez baldin bada sinplekeria batetan erortzen gara. Hori horrela dela ikusteko ez dugu zoritxarrez urrutira joan beharrik. Irlandaren historia, ain zuzen, erlijio arazoak asko kutsatzen du. Katolikoak gaur egun Ulsterren zapalduak bizi dira. Hau uka ezin ditkean egia da. Hori dela ikusezko puntu batzuk apaituko ditut.

1.—Auteskondeak:

Pertsona bakoitzak boto bat Ulsterren asko entzuten dan eslogan bat da. Izan ere larralde honetan auteskunde bereziak izan ohi dituzte. Etxearen jabe denak eta bere emazteak bakarrik eman de. zake botoa auteskundean. Seme batek naiz eta adina izan eta naiz eta ezkondua izan ezin dezake botorik eman gurasoen etxepan bizi baldin bada. Are eta gahiago, guraso izatea ez da aski, botoa eman ahal izateko etxe jabea izan behar du. Bestalde lantegietako nagusiek boto bat baino gehiago eman dezakete.

Gauza honela zergatik dagoen eraturik argi dago. Katolikoak behartuak dira Protestanteen artean bezain etxe jaberik ez dago. Beraz, «zelebrekeria» horrengatik berorrengeatik botorik eman ezin duen katoliko asko dago. Bestalde

«Gezurra diozu»-esan zion BERNADETTE DEVLIN-ek England-eko Baruko Ministroari.

katolikoek familiak aundiagoak dira protestanteenak baino. Seme askok ordea, gurasoen etxepan bizi diralako, ezin du botorik eman.

Azkenik, botoa emateko zirkonskizioak edo lurraldeak nola banatuta dauden zinez parregarria da. Ulsterren katoliko baino protestante gehiago dago.

1.500.000 bizi lagun bizi badira protestanteak 900.000 milla izango dira, gainontzekoak, gehienak behintzat, katolikoak izanik. Baina gertatu ditek iri batzuetan katoliko gehiago izatea, Londonderry'n gertatzen den bezala.

Orain dela gutxi odol ixurketa izandako iri honetan gertatzen dena negargarria da. Londonderry'k 55.000 bizi lagun ditu. Botoa eman dezaketena berriz 20.000 katoliko eta 10.000 protestante ditu. Katolikoak bateko bi direla garbi dagoen gauza da. Baina katolikoak oraingo legearen menpean inoiz ere myoririk ez dutela izaterik ahal izango ere are eta garbiago dagoen gauza da. Katoliko guziek botoa eman arren zortzi kontzejal besterik ezin dezakete aukera. Protestanteak berriz, erdia izanik,

12 kontzejal autatu dezakete. Gauza lotsagarria, benetan.

2.—Etxeak:

Hemen ere katolikoek egoera tristea da. Dato bi bakarrik emango dut. Ulsterren etxe zahar asko dago. Bestalde azken iru urte hauetan etxe asko erre eta txikitu da. Etxe premi aundia dago. Beharrik aundiena katolikoak dute. Begira 7.000 bizilagun dituen Dunganon hirian zer gertatzen den. Azken urte hauetan iri honetako Udaletxeak 207 etxe bixitza eraiki ditu protestanteentzat eta 45 besterik ez katolikoentzat. Katolikoak iri honetan protestanteak baino ugariago dira. Ez aileferrik.

Puntu honetan ere Ulsterko gobernuaren jokoak garbi ikusten da. Gobernuak katolikoak emigra erazi nahi ditu. Izan ere, gaur egun katolikoak minoria baldin badira, laister mayoria izateko bidean arkitzen dira. Ain zuzen, lehen ikas mailako ikasleetan katolikoek seme gahiago dago protestanteena baino. Esan dudana bezala, katolikoek familiak aundiagoak dira protestanteenak baino. Horrengatik hemendik urte batzuetara, katoliko gehiago izango da.

Beraz, katolikoei alde eginerazi behar... Bide guziak erabiliko dira. Etxerik jaso behar ezpada, ez da jasoko. Lanik eman behar ez bazate, ez zate emango. Eta hau besterik da.

3.—Lan gabezia eta Ekonomia:

Ipar-Irlandaren ekonomia oso atzeratua dago. Industriarik bada baina zaharra eta atzeratua. Ipar Irlanda sei zatitan dago banatua. Protestanteak ugariena dauden lekuetan arkitzen dira industri gehientsuenak. Esan beharrik ez dago protestanteak direla industri horien nagusi. Ahal danean behintzat ez dute katolikorik artzen langille bezala. Katolikoak bere barnean gahiago nabaitzen du langabezia. Ulster guzian %ko 7 pertsona lanik gabe arkitzen bada %ko 25 katoliko dago lanik gabe, ordea, Egoera beraz gorria da. Odol ixurketak izatea ez da arritxekoa.

Katolikoek eta protestanteen artean dagoen diferentzia, ikusten den bezala oso nabarmena da. Hori ezin ditek ukatu. Baina hori bakarrik ez dago.

Erlijio arazoak garrantzi aundia du. Baina erlijio arazoan adieraztean ikusten dugu ere sozial eta ekonomia arazoa era badagoela ere. Gauzak elkarkiturik daude. Hori adierazi nahi izan dut. Gaurkoan erlijio arazoari gehiago eldu diot. Datorren lanean sozial, ekonomia eta politika arazoei elduko diet batipat.

Juan Elustondo

O y a l s. a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak

Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

Literatura proletarioaz (eta IV)

populismo ala literatura proletario?

Literatura proletarioaz ari izanik, mende hontako literatura frantzesaren ere nota pare batekin erakutsi nahi badut, hura zeharo isilpean pasatzerik ez dagoelako bakarrik da. Eta hartaz atentzioa emateko asmo soilez. Hura nik baino sakonago ezagutzen dutenek azterketa laburren batzuek eskainiko balizkigute eskergarri izango litzake. Bai bait da gure artean literatura frantzes modernoa ongi ezagutzen duen zenbait.

"Artearen arte egite aldera" mugimendu edo "Artearen aldeko arte" (L'art pour l'art) epearen parentesia kenduz gero, literatura frantzesarentzat, teoriarik behintzat, aspaldiko lege da "engagement" ohi deritzana. Batez ere nobelaren adibidez. Balzac nahi zuen, nobelak gizartearen kondaira eta kritika, gizartearen gaitzen azterketa ta beren iturburuaren eztabaida eman zezala ("à la fois l'histoire et la critique de la société, l'analyse de ses maux et la discussion de ses principes", 1842, Comédie humaine-ren hitzaurrean). Balzac nobela frantzes modernoaren sortzailetzat eduki ditek. Ezaguniki Marx zirrara haundia egiten zion eta —Balzac bera kontserbakor eta monarkiko izan arren— epairik gabe burgesiaren deskribatzailerik justuena bera dugu. Baina, batez ere, estetika literario marxistari, berez ideologia kontserbakorreko Autore honek eredutzat balio izan dio, Lukácsi bereziki, errealismo sozialistaren teoria bilbatzerakoan.

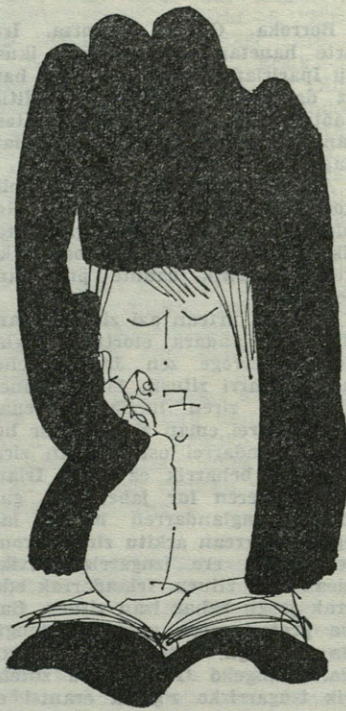
Nobela "errealista" honek problemarik sozialaren ere gehienetan indibidualdurik erabili izan ditu. Pertsona edo familiaren baten inguruan biltzen da gizartearen edo klaseren baten ordez egon arren. Nobelaok noraino diren sozial utzi ta, honen korrespondentzia, nobelagileak bera sozialki juzgatzea ere nobela modernoaren batera samar sartu zela ikusten da. Idazlea gizartearen urtuta ikusten da. Idazleak ez dirudi bere obraren Autore, bere gizartearen

tresna baizik. Erizkera honek arrakasta haundia eduki du gerora, idazleengan nahiz kritikan. Literatur-soziologia molde hau, gehienbat. Taineri zor zaiola uste dut (Milieu-teoriarekin) eta, Marxen zenbait erizirekin duen hurbiltasunagatik —edo, literatur-teoriko marxistek berenganatua dute guztiz: idazlea zein klasetatik eta giroatik etortzearen inportantzia. Baina ikuskerak hau ere krisiak azpiratua dago honezkerok: Charles du Bosc hauzitan jarria ta Gidek bortizki kondenatua batik bat (Prétextes eta Nouveaux Prétextes). Marxismoarekin hartuemanetan dauden estrukturalisten batzuek baliagarritasun berriz erabiltzen ba dakite ikusgune hau. Baina gure denboraren propio den bezala, ikuspegi hau ere zalanztan balantzan ikusten da.

Ez Autorearen ideologiak eta ez haren jatorriak erabaki lezake, bada, literatura proletarioa zeren arabera halakotzat juzgatu.

Azpiratu ta zapalduen aldeko burruka literarioa, halare, ta zentzu modernoan "engagée", XX mendearrekin jeneralitzen da agian Frantzia ere. 1900-ean Péguyk "Cahiers de la Quinzaine" sortu zuenean idazle haren eta haren inguruko (R. Roland haren artean) asmoak izugarri kritikatu ziren. Egiakzko amorrazio bat nabari zitzaien idazle gazte talde honi, literatura ta ekintza bateratzeko. Errepublikanista bero-bero izanik, berrikutan ikusi ahal izan den ikasleen eta langileen elkartasuna sortzen biziki saiatu ziren. Alferrik samar, beharbada.

Surrealismoa allegatuko da kasi "engagismo" bateraino. Baina azkenburu txit ezberdinak jotzeko: Breton trozkista egingo da, Aragon stalinista. Aragon ta Eluard (edo Malraux) bezalaxe esistentzialistek ere literatura konprometatua egingo dute. Ta azkeneko hauk dira, epairik gabe, gerra osteko euskal hazaldiak hurbilenezik ezagutu dituenak. Heurri zor zaie, gehienbat, Euskal Herrian

ezik Europa guztian ere, idazleak bere burua kausa baten zerbitzari bezala ulertzea. Malraux nahiz Sartre agiri dira, ta berdin Camus, tradizio frantzes jarraituz batera, Alemaniak zertorren tradizio haundiaren gainean oinarrituta (Hegel-Marx-Nietzsche).

1900-eko geroko literatura frantzes osoa dago idazlearen eginkizunari buruzko gogaramenduz —teoriko nahiz praktikoz, hain zuzen— bete-beteta. Literatura proletarioarekin idazle jatorriz ez proletarioek ere egin lezaketen ulertzekotan, gutxienez, oso mesedegarri izango litzazuke bolara ta joera ezberdinon azterketa bat, ari geran ikusgunearekin eginda.

Batez ere garai hontan jarri da idazleek proletarioaren erakundeekin batez ere Alderdi Komunistarekin, nola egotearen hauzia. Eztabaida gogor bezain eritzi diferenteekin, noski.

Merezi luke ia beti isilean pasatzen deneta gure arlorako bereziki begiragarri iruditzen zaidan talde biren alde atentzioa ematea agian: populismoaren eta nobelista proletarioen alde, alegia. Giza-seme txikiak eta herriska probintzianoetako bizitzari gogotik atxikitako errealismoaren tradizioak, "egia apala" bilatzen omen zutenak, mende hontan ere jarraikilerik ugari aurkitu du: Irene Némirowski ala Ch. Braibant aipa, Mme. Simone ala Max Jacob, eta berdin Bourbonsais, errealismoaren klasikoez oroitutako behar. Baina ez dago esan beharrik errealismoaren zenbait errealismo falta dagoen, erromantiko bihurtu orduko: bere emagaldutik onen, etc. estereotipoekin. 1930-garrenean bota zuten Léon Lemonnierek lau haizetara Populismoaren manifestua. Herriko jende xehe ta sinpleak, benetan sinpleak, maniako introspektibo ta eskupuluz betetako burgesak haina interesgarri ba zirela ohararazteko ez da talentu apartekorik behar, apika. Ta beharbada naturalistak, errealistak, populistak, e.a. beren artean bereztea beranduago ta are zailago ere gerta dakiguke. Dena den, populistek moda bi hautsi nahi zuten ta hein batetan lortu ere: Zolaren jarraitzaile naturalismo erromantikoz jositako herrikoitasun faltsua batekoz, eta Ch. L. Philippek kon-sagraturiko sensibleria birrintzea. Populistek ezin zuten jasan errealismo baino erromantizismoago zen literatura.

Populismoak "dokumentalki ikusi" nahi luke errealidadea: azkeneko ehuna urte hontako literatura amets honen eta konpromiso asmoen artean mogitzen da. Ez du idazlearen parte hartze subjektiborik nahi. A. Thérive proletario hau-soetako bizitza oharremanen zuten

bezalaxe, erretrato zintzoarena beste interesik gabe deskribatzen saiatu zen. Antonine Coulet-Teissier ta Claire Sainte-Solinek zenbait emakume irudi ta patu. E. Dabiten hotel batetako edozein egunetako bizitza korrientearen nobelak populismoaren saria irabazi zuten.

Bigarren taldea, nobelista proletarioena, ez zegoen hauengandik urrutik literatur bezala, baina bai kontra asmoetan. Berak ere langile izaki, lan munduari edo langilearen ardurei begira idazten zuten. Guztien buruan H. Poulaille dadukagu. Ez zuen ezer jakin nahi herrian "ikusteko" ta analizatzeko interes hutsaz sartzen ziren intelektualekin. Populistak, batez ere, higuigarri zitzaizkion. Poulaille bera gerraren negargarriaz eta dohakabeiaz jardun zen bere obran. G. Davidek lanik gabekoen, galdututako pasadizoak kontatu dizkigu, "beren burruka mingarri ta bakartia, otiagatik, gabetan". Tristan Rémyk, zurginen bizimoduaz zehatz-mehatz azaltzen, nolana ere, nobelista proletario izan arren, populisten erara jokatzaren zuten eta baita hauk beren artekotzat laster hartu ere. J. Palluk idilio tragiko ta komerik garratzeako orriak utzi ditu, agian nobelista proletarioen talde osoko nortasun literario haundienekoa bera agertuz.

Hoetaz gainera kritika ta satira sozialaren literatur historia osorik egitekotan, azkenik gabeko izen ilararekin segitu beharko litzake: Bonissounousse, Hermant, Pierre Hamp ("lanaren kontu-kontaria" — "noraino bizi geran besteen oinazeen kontura" Lillen inkesta bat eginaz erakusten saiatua), Bloy, etc. eta nahi bada P. Nizan edo L. Guillou ta "tesi nobelista" gehiago ere. Aragon edo Sartre edozeinek ezagunagotik ahaztu gabe. Azkeneko biok, Camusekin batera, hemen azkenean berriro aipatzeko merezi dute. Literatura konprometatuen inguruko arloetan bereziki aztergarri bait genituzke, printzipioak eztabaidatzeaz gainera egikaritzea ere entseiatu zuten.

Frantzian, nire aburuan, literaturaren literatura proletario franko dago, horrela mintzatzerik badago. Proletarioen beren literatura askoz gutxiago, halare. Eta bigarren hau —literatura heinean— lehenengoaren maila apalago soil ala berezko zerbait propio ote den dudak garbitzeko lain argitasunik agiri ez duela gainera.

Literatura proletarioaren arazoa Euskal Herrian bizitu egin den unean Frantzian itzali egin dela dirudit. Hori zergatik den ere argitu beharko litzake, noski.

Jose Azurmendi

EUSKALTZAINDIAREN BATZARRA

Joan den urtarrileko 31n Euskaltzaindiak bi batzar egin zituen Donostian, Gipuzkoako Diputazioaren jauregian; bata goizean euskaltzain osoekin bakarrik, eta bestea arratsaldean euskaltzain oso eta laguntzaileekin.

Euskaltzainburuak bere anaia eta euskaltzainburu-ordeak bere ama galdututa jakinarazi zuen idazkariak, eta biei dolurina agertu zitzaizkien.

Euskaltzaindikoko liburutegirako hartu dir-en liburuen berri eman zen. Liburu hoiak honako elkargo hauek dira: Donostiako Aurrezki Kutxa, Jakin sorta, Auspota liburutegia, eta Etor. San Martin eta Basauri jaunek "Hegatz" liburu eskeini zuten (gaurko prosisten puska hautatuak). Eta Aingeru Irigarai jaunak "Noticias y viejos textos de la Lingua Navarrorum".

Euskaltzainburu jaunak goizeko bilkura bereziaren berri eman zuen, Arautegi gaurkotuaren azterketa eta onartzeari buru eman zitzaizkion esanez; baita ere kontatu zituen Arautegi hori egitekoan izan diren gora-behera etab atzera-aurrerak, hartako batzordeak jarri zenez gero-zitik. Arautegi berri hau hurrengo bilkura batean tink ezarria eta finkatua izango da.

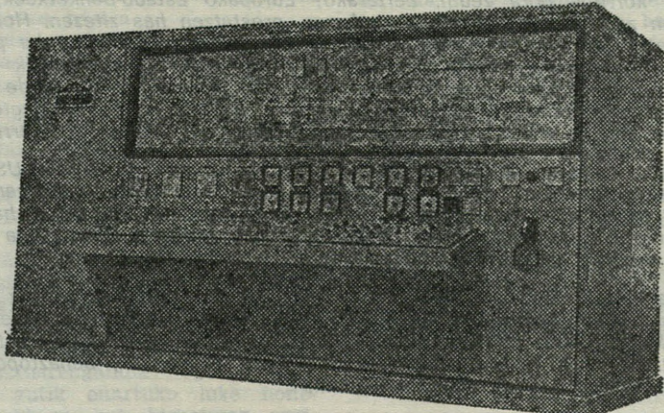
Leizarraga beskoizt-arraren obrak argitaratzeari buruz hitz egin zen gero.

Karlos Santamaria jauna zortzi urte arterainoko eskola hiztegi onartzean segitu beharko litzaketen prozeduraz mintzatu zen ondoren. Hiztegi hau Donostiako Ordezkaritzak prestatu du, jaun askori konsulta eginik eta lan guztia Mitxelena jaunaren gidaritzapean jarrit. Eztabaida bat sortu zen hemen, eta haxe zen eztabaidaren gaia: batzorde baten lana Euskaltzaindiak bere bezala har dezan zer-nolako bidea segitu behar da? Eztabaidan ideia argiak azaldu ziren eta gai hontaz hurrengo batzarrera txosten bat ekartzea erabaki zen.

Xabier Gereño jaunaren eskariz, filatelia hiztegi (hartako batzordeak prestatua) oraingoz erabil ditekela erabaki zen.

Aditz batuen batzordeak prestatu dituen bi zatien kopiak euskaltzainei zabaltu zitzaizkien eta hilabeteko epea uzten da oharra eta zuzenketak biltzeko.

(EUSKALTZAINDIKO PRENSA BULEGOAREN AGIRIA)

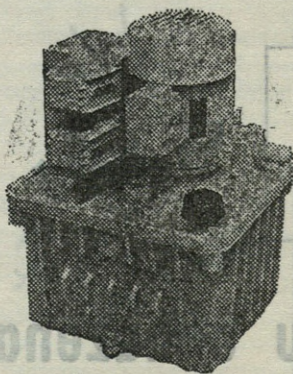

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

GARBE-LAHMEYER
WUPPERTAL-ALEMANIA'ko
Etxearen banaketa ta
teknika laguntza

Banaketa ta Teknika laguntza:

REX-ROTH GMBH Alemania
RUHRITAI Sp A Olio-indarra. Italia
TUROLLA Sp A. Italia

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolag:
Jolas'okietak (Herrera)
SAN SEBASTIAN
Urrut. 353840 (7 ari) ta 351860
Telex. 36173 GOIME E
Erakusketak eta denda:
Iparraguirre, 15-SAN SEBASTIAN
Urrut. 428082 ta 428625
Ordezkaritza:
Edujojo Sordana, 18. Urrut. 220335-36
VITORIA

LIBURUAK

HEGATSEZ

Idazle eta idazlan sorta bat edo bilduma bat dela esan dezakegu HEGATSEZ izeneko liburu. Ez dute lan makala egin Juan San Martin eta Serafin Basaurik. Gora doa euskera idatzia. Gero eta liburu obeak eta mamitsuagoak idazten ari dira euskeraz. Hegatsez ala lumaz ala makinaz ez zaio ajolarik. Goen goeneko liburu dugu Hegatsez gaurko euskal liburuaren artean. Eta gaur liburu berri eta on askoren aukera jartzen ari zaigu.

61 idazle ezberdinen era askotako lanak eskeintzen zaizkigu liburu honetan. Gai ugari, egokiak eta sakonez tajaturikako bilduma.

Osoa ezin izan eta baditu gure ustez edo gure gustorako akats batzuk.

Agian gehiago errespeta beharrekoa zen idazle bakoitzaren idazkera edo ortografia batikpat. Batasunaren galeran izan zitekean. Baiña honela ez da ondo eman gaurko idazleen joeren berri. Nabarmenago azalduko zen batasunik ezaren auzia.

Aukera bat egitea beti da arriskukoa. Baiña ez zegoen beste biderik. Aukera egin behar. Ez dugu esaten artu dituztenak gaizki artuak daudenik. Ezin zitezkeala bazterrean utzi baztertu diran batzuk baizik. Liburu bat baiño gehiago idatzi duen zenbait idazle on kanpoan gelditu da. Eta ez dugu uste batasuneko legetxo batzuk ez betetzearren gelditu direnik.

Dena den, aitor dezagun liburu on batez asiera eman diogula 1972 ngo urteari. Eta oraingoaren utsuneak urrango batek estaliko dituela.

HEGATSEZ. Juan San Martin eta Serafin Basauri. Itxaropena.

HEGAZI

MINTZAIRA, AURPEGIA: GIZON!

Euskal apaiz idazle baten lanak dituzu liburu honetan bilduak. Gure artean hain ezaguna ez den Jean Hiriart-Urruty lapurtarraren lanak hain zuzen ere. Astekari eta aldizkarietan idatzi zituan gaiak biltzen dizkigu Piarres Lafittek «Jakin, liburu sortan».

Hiriart-Urruty Hazparran jaio zen 1859-an; 1882-an apaiztu eta 1915-ean hil zen.

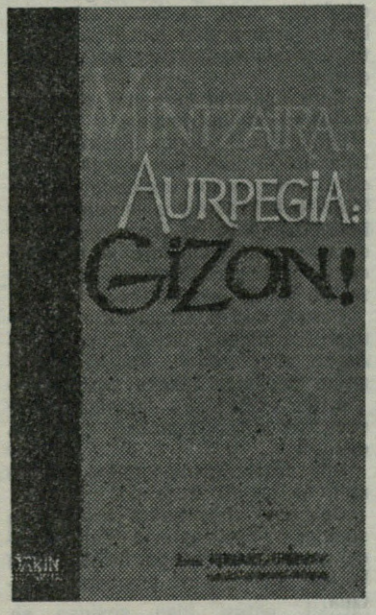
Garai bihurriekin topo egiten du bere bizitzan. Politika eta erlijioa aski nahasiak dabilta. Esku beteko lana badu bere garaiko giroa argitzen.

«Izan ere, 1886-an, «gorriek», Berdoly buru, Le Réveil Basque argitaratzen dute, bozaldian, euskaldunen artean ere, errepublikazale iratzarle bat izan dadin. Euskeraz eta frantzesaz agertzen da aldizkaria, eta nahiko asaldatzen du zenbait jende. 1887-an, martxoaren hamabostean, agertzen da hari aurpegi eman eta gure egunetara bizi luzatuko duen asteroko kazeta: Euskalduna».

«Hiriart-Urrutyri, lau urte barne del egingo dio Louis Etcheverry-k Eskualdunara. 1891-tik 1915-era arte mende laurdena beteko du idazleak asterokan, eta hamarreko oso bat zuzendari bezala».

Hiru edo lau urtetan 1.700 irakurletatik 7.000-raino iritxiko da zuzendaritza hartzen duenean.

Idazle bizkorra, eztenkaria, egunean egunekoa, borrokaria genduen. Ez zuen bere garaian, batasun-zalea bazen ere, batasun giro handidigirik arkitu. Han izan ohi zen batasunaren aldeko biltzarretan.

Baiña eziñezkoa zela ikusirik eguneroko lanei ekin zien.

Arriturik utzi gaitu bere euskera erraz eta herrikoia. Egia da bai Lafittek sarrean diona:

«...euskara ezinago beretua zautan. Lapurtarra zerabilan, baxenabarrez arindua eta osatua. Mintzai- re errexa: ahalaz mintzatzen ohi zen orok konprenitzeko gisan, hiltz zaharregi ez berriegirik gabe».

MINTZAIRA, AURPEGIA: GIZON! P. Lafitte. Jakin.

IRASTORZA

— OIÑAK SENDATZEKO — OIÑETAKO BEREZIAK

— OIÑETAKOAK EMAKUMEENTZAT BAKARRIK

Luistarren Enparantza, 2 (Zabaleta Izkiñan)

— DONOSTIA —

ARTE

GALERIETAN BARNA

IÑAKI LARRAÑAGA, EIBARREN

Iñaki Larrañaga Iglesias, elgoibartar pintore gazteak, Eibarren egin du azalketa bat, pintura-gauza harian dauden bere kua-droak agerian ifiniatz.

Honela dio Juan San Martinek haretaz: «Iñaki Larrañaga Iglesias, bere konformagaitz arte bideetan, gure inguruan gairindik irauntzen duen ere klasiku tendentzien girotik landa dauden gutxienetarikoa bat dugu. Zorioneko bereizkuntza honek, ohiturazko moldeak bortsaz hausten ditu kreaizozko kezka eraginkorrez. Baina lan hoiak ikusteko (plastika aurrerakoietarako ohi-turik baldin ez badugu) presta-kizun berezia behar da oharketan ondorean irentsiko bada. Honegatik, ikusteak ez dezala ezer espe-ro materia bera apaingarritzat har-turik moldatzen dituen bideen ba-liotik apartekorik, eta hau ere, inoiz lortua eta urrnegi adieraz-pen hutsezkoa.

Aurrelarien bide expriemental batean sartua dugu, kezkatik, forma berrietan saiaturaz, estetika konzeptu berrien bila, gelditzerik ez duen sorketazko gupilean aldakor.

Gizonaren subkonszientean ustez lo dauden estetika konzeptuak, artistaz iratzartzera bultzarazi ditu, gaurko gizonari bukaera gabeko emaitzak deskubrituz.

Bere lanean gehien ageri diren materialezko obrak, generalki, tau-lako fundiduak, iltzezko taulak eta paper esmaltatuak dira. Mugimen-du aldakor baten ebiluzioari lotu-rik, etorkizunerako ere ustegabeak gordeaz.

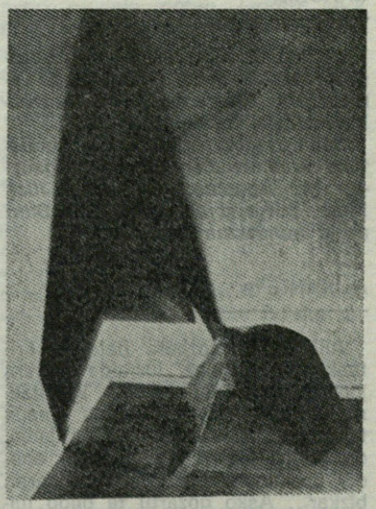
Artistaren sentimena, bere gisa-ko iritiz hautaturik, naturalezan hain agerian ez ditugun gauza xim-ple eta arruntekin serbitzen da. Eta berak aurrez aurre presenta-tzen dizkigularik, erdizka aldatu-rik, itxurak zela-hala bere zorira utzi-rik bezala ageri direnak ere lehen-dik ordenatuak dira.

Bere lan abstraktoa zuhur apain-dua da, eta atarteak horhemenka hornitzeaz eta koloreak nabar adie-razteko eran du bere grazia be-rezia».

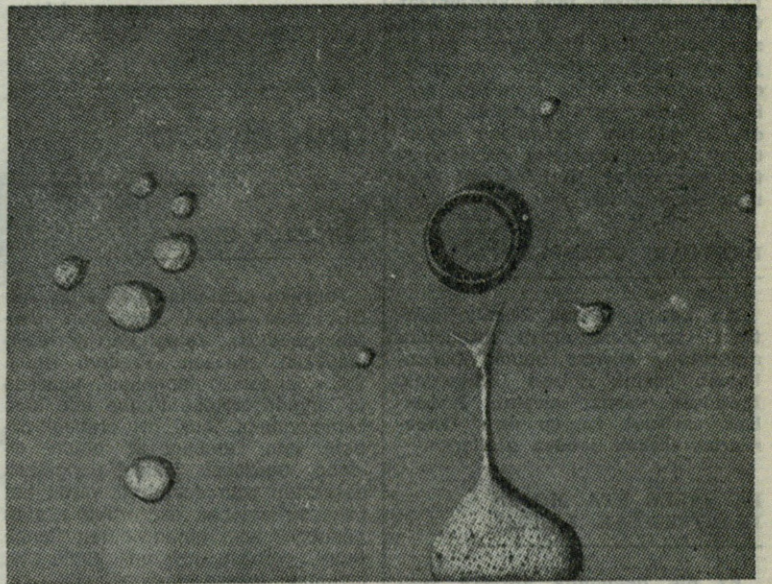
Gauza gutti egiten da, egin ere, bilaketa alorrean, eta hortxe egin liteke zerbait, deus egitekotan. Iñakiaren obrari (haspenetako lanak akatsak —kolore berak, sotilegia izatea, ritmorik eza) ondorio haun-dikoa deritzagu. Ba ei daki nora doan eta, hautsi, zergatik hautsi duen lehengoarekin. Oraingoa eta gure den egoera batetik abiatu da: materia-teknika-Euskal Herria. Forma bera (bainan ezberdinki) sortzen da eta birsortzen ere, go-goan zena eta gogozkoa dena iri-tsi arteino. Hitz batez esateko, nun-dik dabilan dakielakotan gaude, ibiltze hori hastapenetan izanik ere eta nora daramaken ez jaki-nik ere.

Eta ibiltzeaz ari garenez gero, gehien atsegin ukan genituen urra-tsak, haren dibujo eta erdi gra-badoak izan ziren, beltzez eta mo-rez eginak, komposizioz egokiak eta litsez eta elementuz barrokoak baitira. Beste bere obratan, ber-ritz, horixe falta baitu, bere iza-kera eta nortasunarekin bat eto-rririk ere.

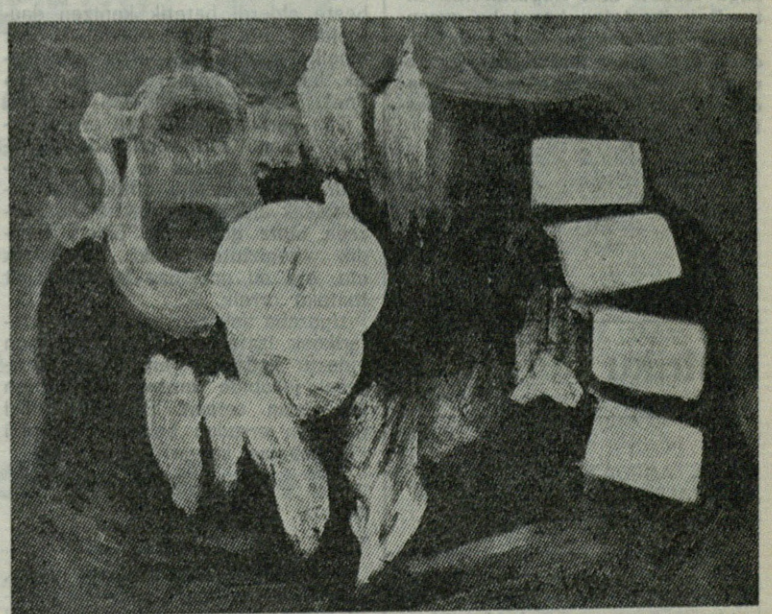
Dena den, gogozkoa ukan ge-nuen haren azalketa, gai bakoitza gehixeago landu beharra duela iku-si arren eta ager dezaizkigula frui-tuak (ez metodoz baizik pedago-giz). Irrikaz espero ditugu haren hurrengo urteak, bere evoluzioa eta bidea. Benetakoa deritzagu le-henengo urratsari.

Apalategui. Eskultura.

Iñaki Larrañaga Iglesias. Pintura-Gauza.

Pancho Cossio. Bodegoia.

TELLERIA, APALATEGI ETA ALEMAN, DURANGON

Hiru gipuzkoar artista hauek egi-na dute azalketa bat Durangoko Udaletxeko Kultur-Aretoa. Hartua duten bideari jaraiki, abstrakzio-lan-ak erakutsi dituzte.

Katalogoan honela dio Telleriak: «Herria ez da artezalea ala Artea ez da Herrikoa? Herriak ez du Ar-tearekin paretzeko ahalmenik ala

da herri honek behar duena eta zinezko obra artistikuak. Egitan, gi-zarte eta kultura arazo ainitz da-go Apalategi dion bezala. Nork bere alorrean argitu eta soluzio-natu behar ditu, artistak eta es-kultoreak bere obrak, orritxoak za-baldun baino. Hortan naiz ni, be-deren.

Atseginez ikusiko genukeen hauen azalketa, bainan beransko heldu zitzaigun deia. Ezagunak di-tugu, haatik, lehen beren obrak eta bide jator eta komprometitu-e-tatik jarraituko dutela uste dugu.

PANCHO COSSIO, HUTS-EN, DONOSTIAN

Pancho Cossio 1898-1970 bitar-tean egin zenbait obra, milioi-erdi

Arteak ez du Herrira jeisteko go-gorik? Herriak igo behar du ala Arteak jetxi? Herriak jetxi behar du ala Arteak igo? Hona hemen berriro Artearen historian arras sarri sorturik den arazoa.

Dialektikua dugu, izan ere, ara-zo hau eta ezin bazter alderdi bie-tako bat, baldin eta arazoa deu-seztu nahi ez badugu. Ez dago zalazarik, egon ere, herriak on-hartu, ulertu eta gogoz hartzen duela azkenerako egizko eta be-netako abstrakzioa, 50 urteko atze-rapenez izan arren, UNESCOk 1971ean egin inkestak adierazten duenez. Onhartu zuen Impresionis-moa eta Kubismoa, eta onhartuko ere du Abstraktoa. Artea ulertzeko gertuera behar da, bainan ez ha-lako haundia. Ba du herriak ha-lako seigarren zentzumen bat eta ikus ohi du atzeratuen eta urre-ratuen arteko erdia. Informazioa

eta lau miloi artean balio zuen zenbait obra da ifinia Huts-en. Bo-degoiak, itsas-gaiak dire Cossioaren lanetan ageri diren gaiak, lehengo bere figurativismoa utzi eta pin-tura matizatu, ia abstraktu bate-tara heldurik. Aurreko bere aldien bilduma da, bere obraren heldu-era. Gogorkeriarik gabe, haundike-riarik gabe, lirikua, gardena, so-tila, apala. Metafisikua, bainan oso gizakoa du pintura.

Mintzo bat aldian, bertso bat aidean, bizitza bat bidean bezain gizakoa. Guziz atsegina izan ge-nuen «Puesta de Sol» eta bode-goiren bat. Hauetaz gain, halako diru-mordoa ordaintzea merezi zi-tekenik deus ez. 6 kuadro eta zenbait grabado saldua den azal-keta amaitzerako.

EDORTA KORTADI

usurbil

IKASTOLAREN
LAGUNTZAILEAK

Zorretan dagoela ikastola eta laguntzaile billa dabilte diru piska bat biltzearen. Euskaldun guztiak ondo erantzun beharko lukete ikastola aurrera ateratzeko. Herriarentzat eta Herriarena da Ikastola. Ea, bada, hillero diru piska batekin lagunduko duten laguntzaileak asko osatzen diran!

SANTA AGEDA

Ohitura zaharrari jarraituz aurren "Hazi eta hezi"-ko taldea atera zen bazterrik bazter Santa Ageda eskea egiteko. Zubietan, Kalean, San Esteban eta Usurbil barrua bertso zaharrez alaitzen saiatu zen. Pozik etxeratu zen bere diru-poltsarekin. Baiña ez dezagun pentsa beretzat gorde zuenik. Herriko beharretarako banatu dute bildu zuten guztia.

TXOKOLATE-JANA

Izan da "Hazi eta Heziko" biltokian herriko ume guztientzat Otsailaren 13-an. Leporaino bete zen umez. Bai alai igaro zutela jai arratsaldea! Berritxo ere pozik egingo lukete beste honelako zerbait. Baiña honek guztiak lana du. Ez al dira alatzailak asper-tuko? Asper araztekoa da zenbaiten marmarra! Beti alderdi txarrak ikusi behar.

DANTZARI TXAPELKETA

Hil honen 19 eta 20-rako dantzari txapelketa eratu du lehen aipatutako elkarte honek. Larunbatean bostak aldean hasiko da. Igandean, berriz, seiretan. Irabazleak sarituak izango dira. Ondorenean diskak jendea alaitzeko.

LA SALLE ETA MOJEN
IKASTETXEA LARRI

Ez die hemendik aurrera zenbait lantegiko nagusiak dirurik lutzatuko bertako lagilleen umei dirudienez. Baiña oraindik ikuskizun dago Izanek dira nagusiarekin hitz egiten ikastetxe hauetako zuzendariak. Ez dakigu zer erabakiko duen lantokiko zuzendaritzak. Goriak ikusi beharrean daude Estaduaren laguntzarik ez duten ikastetxeak.

BURUTXO

mutriku

SANTA AGEDA'ko
ABES-TALDEA

Aspaldiko urteetan ikusi ez bezela, aurren pozez ta atseginez ikusi dugu Santa Ageda'ko abes-taldea, oitura zaaraak berrituaz, kelerik-kale, erriko inguru guztietan zear koplari, GOIZEKO IZARRA ELKARTEAK eratuta erriko ikastolaren alde. Zaar eta gazte, berrogeiko talde bikainean. Txistulari ta abeslariak bat eginik, bi koplari buru zituztela, Azpillaga ta Oke-lar. Bi bertsolari zein baño zein obeagoak. Bertso ederrik ugari entzun genuen. Etxeko jaunei, etxeko andre eta etxeko alaba politai ta abr... entzule guztiak pozik geldituaz. Eutsi oitura zaarrei, ta jarrai aurrera lengo giro samurrak berriztatuz. Zorionak Goizeko Izarra'ko eratzaille ta bertan leku artu zuten guziei.

ERIoTZA

Otsailaren 7'an, Getari'n il zan Sustaeta ta Azkarraga-tar Juan, 48 urte zituelarik. Guztiz ezagun ta oso maitatua gure errian. G. B. Biotz barrendik atsekabeen lagun-

tzen diegu bere emazte Alizia ta seme-alabei.

JAIOZA

Basurko-tar Juan Manuel ta Arribabalaga-tar Miren Arrate'k lenbiko seme eder bat izan dute Asier izenez bataiatzeko asmoarekin. Zorionak.

GAXORIK

Donosti'n Kruz Roja'ko gaxotegian zerbait gaxo arkitzen da Larrañaga ta Busto'tar Nerea, antzez-lari taldeko zuzendaria.

Baitare gaxo arkitzen da Donosti'ko Probintzial'en Elu ta Burgaña-tar M.ª Angeles, gure lagun Juan Mari Burgaña'ren emaztea. Bieri azkar sendatzea opa diegu.

ALIKANTE'ra

Alikante'ko zozketa batean sari-tuak izan diranez, lurralde aietara joanak dira opor-aldi bat igarotze-ra Agirrebengoa-tar Maria Jesus ta bere aizpa Lidia. Ori da jauja, ori! Joan etorri ta bertako egotera guziak zozketa antolatzailearen bizkar... Asko gozatu ta ondo ibilli.

LAU

galdakano

LANGILLEN OPORRA

Aurreko idazlantxo batean Z. ARGIA onen 465-gn. zenbakian, esaten genduan, zelan derrigorrezko oporrean egoazan «Pradera Hnos. S.A.» landolako langilleak, ugazaba ta langille tarteko itunbe edo konbenio zala-ta. Auzi ori erabagi da-bela edo, erabagitzat emon eil-dabe, ugazabak jakina! langilleak eskatuten izan dabenetik pittin bat bakarrik emonaz da, ordua esaten genduan lez, geien baten langilleak galtzen urtetan ebala ta, orretara izanda oraingoan-be, ze, langille orreik dirauskuenez, leen baizen txarto aurkitzen diralako oraingo itunbe orreigaz, jaso dautsen onenbesteko ori baño geiago beste alderdi batetik kentzen dautselako; eta gaifera ogeiren bat langille edo geiago barriz sartu barik, lan barik geratu diralako, lerro oneik idatzi duguzan arte beintzat. Lan barik geratu diran orren tar-tean izango dira, bearbada, langille alperren batzuk be, baiña, ziur-ziur geiago izango dira euron eskubideak aldeztuten dakitelako ugazaba biotz gogorreko orreik leendik «begiztute» euki dabezanak eta, era au gozatuz landolatik at itxiteko orreik.

Ugazaba askoren jokabideak orretarikoak izaten dira langilleak non aldeztu ezdaikon artean da, ugazabai jokabide zuzenera beratuten ezdabezan artean. Edozeñek daki nor dan errudun baiña, nork ipini «kaskabela» katuari?

AGATE DEUNA

Ainbat abes-taldeak urten eban, egiz ezkagiu ziur zenbat auzuneri-ko auzune ta erri erdian be ibilli ziran-da, Agate Deuna-ren bizitza ta beren opazko abesti txukunak abestuten baiña, ezetarikoz zalan-tza barik, abestaldetik onena euskal ikastola ta erri'ko Abesbatzan tartean osotuten ebana izan zan, neska ta mutil gertutakoa. Pozik entzun geuntzen eurori.

Aldi baten bildur gintzan oitura eder ori, Agate Deuna-ren abesti orogarrir orreik aztuko ete ziran, nai-ta gizaldietan bearbada sustrai-tuta Euskalerrrian eguan oitura bikaiña zan beera, abestutako aurkituten ebazan ostopoak gaitik, baiña, zorionez erri gitxi izango dira, batez bere Gipuzko ta Bizkaia-n abesti zaar maitekor orreik entzun ez diranak Otsailan 4gn. egun edo gabean; abesti orren bitartez alaituz gure errietako giroa. Orretara ikusi nai genduke Urtzi Deunak lur maitegarri ontan daukun artean.

Basa-jaun

iruña

Udaletxeko dantza taldea.
Otxagabiako Dantza ematen.

IRUÑEKO UDALETXEAREN
DANTZARI TALDEA

1949 garrenean sortu zuen Udaletxeak dantzari talde hau. Urriko jai handiak ospatzeko eta alaitzeko asmoz sortu zuen. Baina berehalaxe zabaldu eta barreiatu zen talde honen ospea Nafarroako erri guztietan barna. Euskal folklorea halik eta ondoen Nafarroan zabaltzea izan zen bere elburua.

Euskalerriko uririk handienetan ez ezik Españiakoetan ere azaldu zituan bere dantza saioak. New York-eraino ere iritxi zen bere ibilaldian.

Baina gaur ia lurjota dago. Lau dantzari besterik gabe gelditu da. Berririk ere ez zaio sartu. Bukatu zaio, ordea, ahulaldia. Aurren 25 gazte aurkeztu zazkio dantzari izateko asmoz. Ez da ez iturria agortu...

Orain, ordea, leku egoki bat nahi lukete dantzak ikasten jarduteko, lehen bezala ahal zuten tokian ibilli gabe. Eskatzen duten lekuak jinasi-gela eta liburutegi bat beharko litzuke.

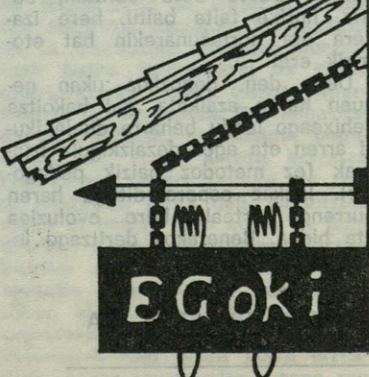
Horrenbeste badezake Iruñeko Udaletxeak eta leku hori antolatuko dien ustean gaude.

IRUÑEKO MUSIKA-BANDAREN
ASMO BERRIAK

Ez dute lehen bezala Gaztelu Plazan joko. Ohiturazko jai batzuetatik at antzoki eta leku itxi-etan joko du. Urtarrilez, otsailaz eta martxoan eskeniko dituen bere saioak, batikpat. Udaberri aldean,

ARAGI ERREAK

BEASAINEN

EGOKI

ZURE ETXEAN

— Txekor eta idi-txuletak.
— Arkume, antxume eta abar...
— Bisigu, legaza...

S. Ignacio, 15

Urrutizkiña: 89 14 37

— BEASAIN —

berriz, igandero Iruñeko barriotan. Jakina noizpehinka Gaztelu Plazan ere agertuz. Irurogeiren bat agerraldi egingo ditu aurtengo urtean Iruñeko urian.

Donestebe

zumarraga

AITONAREN KEZKAK

Azken aldi ontan, ezagun eta adiskide ugari urreratu zaigu, ta beren jardunarekin biotzberotu gaituzte euskeraz idazten jarrai dezagun.

Gure eskerrik beroenak onartzen gaituzten lagun guztieri.

Egoki ikusi degu idazlea bere lana jarraitzeko suspertzea, baño gure ustez, askoz egokiago da, irakurle bakoitzak bere lantegian eta bere bizi leku ta abar nabaitzen dituen goraberakin lore xorta egin, eta idazleari eskeintzea, gure asteroko ontan ager ditezten.

Gure errian buruauste eta kezkek ugari arkitzen ditugu, adibidez; Azoka zer ordutan, eta zein egunetan ospatzeko litzake egokien?

Erriko festa-buru egunak, gaur ospatzen diran egunean ondo aldaude?

Uda aroan erriak bear duen ura nola ta nundik zuzendu.

Gai auk, eta beste asko auen senideak, dira aztertu bear direnak eta egoki izango litzake zuen kezkek erriko berri emalleari agertzea.

Zuen eta gureta beste batzuen iritziak elkar josi ta sortzen da kezka, ta kezka onek sortzen duen

arrari esker egiten dira gauza ikusgarriak. Jaungoikoari esker, gure irakurle artean Kristau on asko dago, goimaitasunaren errotan beren bizia austen dutenik, egoki izango litzake irakurle bakoitzak edo arpidedunak, berri emalleari adieraztea sendiko gora-berak, gaixo, ta eriotzak, bataio eta ezkontzak, eta abar. Ziur gaude familia batek baño geiagok jasoko litzake begiak zeruruntz barru-barrutik, esanaz (GURE AITA ZERUETAN ZERANA). Mingarri da esatea baiña gure begiak ikusten duten gauza da alegia, gaurko egunean senitatean eta lagunaren artean eta gizartearen gure artu emanetarako oztasun aundia arkitzen degu ta naigabe aundia ematen digu gure kidakoak edo beraxeokoak gu baiña gorago agertzeak. Orregatik gure ustea da guztiz egokia izango litzakeala ta sendekorria, gaixo ta ilidakoak eta abar gure lerroetan agertzea.

AMONAREN KEZKAK

Joan den egunean, ustez-ustegiaz osatu dugu beste talde bat be topo egin degu gure kide dan, arako, etxeko-andre argiarekin, ta gure jardunaren arian nabarmendu digu elkarri kezkatzen gaituzten buruko min ta samintasunak.

Irakurle; begira, zure begiz gure jardunaren sakontasunari.

Gauko egunean, eta giroan, inoiz ikusten ditugu gure bizitza etxe atarian, Arako, giza-seme edo andrekumezkoak, geienean egoki apa-induak izlari trebeak, eziera egokiz jantziak, beren berritxueriaz naastuko dituzte zeru ta lurrak, ta jardunaren arian eskeiniko dizute izepuru aundiko liburu sorta.

Nabaitzen badute zure aldetik zalantza apur bat, aleginduko dira zure sukalde epelean unetxo bat egin nairik.

Biblia dute beren erakutsien ikurrin, baiña ereiten duten anabaserekin gertatzen da Kristautasunaren ondamendi.

Agian, ain egoki gure aurrean agertzen diran giza-seme ta andre auk, erderaz (Testigos de Jehova) edo delako bazkideak ditugu.

Elkarte onek, Ipar-Amerika, ain zuzen du jaioterri, ta bere sorterrria bezin aundi zabal ta aberats agertzen da elkarte au.

Begien aurrean, daukagu argitaratu berri dan liburuska bat, ta gai oni buruz dio; 1940 urtean, 44.000 bazkide zituen. Gaur esaten dute; milloi ta erdi ingurua Ipar-Amerikan bakarrik, ta Zazpi milioitik gora ladia zear.

Sorterrian daukaten Irakastegitik, 72 izkuntzetan edatzen dute ladia zear, millaka tonelada ingi idaztuak, liburuska liburu orri eta abar...

Arrigarria Irratiz, ta Telebistaz egiten dituzten saioak.

Ikasgarria elkarte onen lanerako adurra. Miresgarria benetan bazkide auk azaltzen duten burugorkeria beren usteak edatzeko gizar-tea zear. Gure artean ba-geuka olako burugorkeria ziur gaude beste ollar batek kukurruko joko luke gure goraberetan.

Gaurko, naikoa degu. Beste batean ikusiko degu elkarte onen sinismen ausketa.

Jarraituko du.

AZKARRAGA

Landola-erramintak — Lan-treina guztietarikoak — Galtzaitze kalibratuak — Leunketa gaiak

F ERRETERIA U NZETA

EIBAR. Apartado 18. Ibarrezerus, 14

Urrutizkiña: 71.000

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

elgoibar

ERABAKI GOGORRA

Erabaki gogorra baina beharrezkoa. Ikastolek behingoz «burges» fama dutenez gero, diru alderdiko erabakiak hartzeko, ezin izango dugu ezeren beldurrik.

Horregatik, hil-edo-biziko kinka larri honetan, akitzen geranez, erabaki batzuk hartzea proposatu nahi da, egun hauetan ospatuko den Bileran Nagusian. Batez ere ondorengo bi puntu hauk proposatu nahi dira:

1-goa. Ikastolan dabilen haur bakoitzari, kostatzen den dena kobratu behar ahal zaio?

2-goa. Kostatzen den guztiak kobratzea gehiegizkotzat jotzen bada ere, irakasleak ordaintzeko behar hainbat kobratzea ez ahal da beharrezkoa?

Batez ere, bi puntu hauk aztertu nahi dira Bileran Nagusian. Badakigu, puntu batetik bestera alde handi xamarra dagoela, baina hala ere, bigarren puntua baino gutxiago ordaintzen dute une honetan. Batibat, gurasoak kontzintziatu nahi dira eta horretarako gauzak garbi esan eta garbi azalduko dira.

Orain arte ere, hala nahi zutenek, gehiago ordaindu zezaketen, jakinean zeudenez, baina oso gutxi izan dira gotik ibili direnak. Horregatik orain muga hau jarriko dira, ahal duenak ordainduaz ikastolari bizitza iraun arazteko. Hala ere, ez genduz gure duela. Honelatsukoak orain arte ere baditugu eta aurrera ere egiteko asmotan gara bere arrisku guztiekin.

Haur bakoitza kostatzen zaigun baino 90-100 laurleko gutxiago ordainduaz ditugu eta batuketa laburra egiten badugu 400 haurrekin, hutsune sortzen da eta nundik lortu dira guzi hori? Benetan erabaki ausarta baina hartu beharrezkoa.

ORDIZIAKO JAKINTZA

Ordiziako Jakintzak eraturako sari banaketan ginen. Honelatsuko sariketak takian-takian eratzeak on handia ekarri dakioke Euskal Kulturari. Dirudienek, lan interesanteak eginak dira eta laster argitaratzeko ustean diranez, oso ondo etorriko zaigu sari banatzean egon zen etabaldia, sarrera gisa idatzia hobeto ulertzeko.

Jende asko izatea ere pozgarri zan eta zenbait pertsona nagusi bazen ere, gehienak gazte jendea izatea. Beraz, zorionak sariketa horretan nolabait parte hartu zuten guztiei eta aurki beste herriaren baten honelatsuko zerbaite egitea nahi genuke.

LAGUNTZAILEAK

Aurrerago esaten genuen, ikastolaren laguntzaile kanpaina egin ondoren 950 laguntzailerak heldu dela gure ikastola. Hauetaz gainera, beste emaitza berezi batzuek ere hartu ditu ikastolak. Emaitza hauetatik batzuek partikularki emanak dire, beste batzuek «ente» bezala eta batez ere hauek zenbana eman duten jakineraztea egoki eta beharrezkotzat dala uste dugu, ta, igaro den urtean hartuak hemen dijoaz ondoren:

Goimendi	5.000 laurleko
Aurrezki Kutxa	
Probinbintzialak	15.000
Aurrezki Kutxa	
Popularrak	22.500
Danobat Elkarteak	42.200
Aurrezki Kutxa	
Munizipalak	50.000
Udaletxeak	50.000

Kontuan izan behar dugu, hauek dirutan eman digutela, baina hauetaz gainera, Udaletxeak haurrekin ekursioa egiteko ere zerbaite ematen digu eta ikastolan beharreko genituan alki mordoska bat ere berat eman digula.

Bestalde, Danobat Elkarteak lau milioi baloratutako sail bat eman digu. Hau ez dakigu doiz eta nola moldatuko dugun baina aurrera dioja. Hauena ikusi ondoren, aurren beste norbaitzuek, beste zerbaite emango baliguteke, ez litzazuke gaizki etorriko. Hala ta guzi ere BEHAR ETA EZIN.

EUSKALTZALE NOR DEN

Z. Argian bertan eta aspaldi xamar azaldu zituen Y. Kalzadak, Euskaltzale izateko beharreko kondizionamentu batzuek.

Geroago S. Basaurik ere azaldu zituen beste euskal aldzikari batean bere iritziak, euskaltzale izateko, gutxieneko bete behar batzuek.

Oraintsu beste bere lagun batek, aurreko bieie erantsiriko zerbaite esan digu. Honek dionez, «euskaltzale» dela esaten duen bakoitzak eta izen hori IZAN dedin eta hori egiztatzeko eta gaurko ego-kera ikusita, gutxieneko ondoren hauek bete behar litzakeala dio:

—Ahal duen guzien Euskeraz mintzatu.

—Gutxienez, urtean mila laurlekoekin, ikastolako bazkide izan.

—Euskal aldzikari bat hartu.

—Editorial enbateko harpidedun izan.

Kondizionamentu hauek gutxienekotzat jotzen ditu. Zeren, bere iritzian, egunerokoak hartzen duen edonork, honenbeste diru edo gehiago ematen omen du erderazkoetarako eta Euskerari eta gaur berdin ematea, gutxienekotzat jotzen du.

Guk onartzen ditugu bai aurreko bienak eta berdin honenak ere. Zenbait ikastolari ez litzazioke gaizki etorriko Bazkide edo euskaltzale bakoitzeko mila laurleko hori, bizirik irauteko eta beharreko dugun programa aurrera eramateko, bestela norbaitzuei gehiegi tokatuko ote zaien beldur gara.

Bainan, gure herrian diren harpidedunak hiru katu besterik ez direla jakinik, guk zer esan?

Etxe-Pe-tarrek

zaldibi

HONA HEMEN GURE IRITZIA

Aspalditik begira egon gera asteroko Zeruko Argian, Zaldibiatz zerbaixobat irakurtzeko gure kukua mutua egon bai da. Nork ekingo eta, gure aurrak 12-13 urteko gazteak eta diotenez jarraitzeko asmokin gainera.

Gu, guraso tradizionalak eta zintzoak, zer diogu onetaz?, geure semeetaz jardutean diogu: egoistak direla, ajola-gabeak, responsabildaderik ez dutela eta horrelako zembat gauz esaten ditugu. Horra kontradizioa, geure haurrak hasi zaizkigu responsabildaderik lezioak ematen eta geure egiteko batzuek salatzen. Beajondeizuela! jarrai zazute zeuren asmoetan, lotsatzearen bildurrez ekinean jar gaitezen. Gazte hauen lezioa ika-Zeruko Argia'n idazteko, eta ahal bada, asteroko Zaldibi'ko berriak eman, eta geuren utsuneak salatze.

Ez dezatela gure gazteak artu intromisio bezela, baizik beren asmo eta elburuen osagarri.

ETORKIZUNA

Gure eskutan dago! bainan, ez da nahikoa nahi izatea, baizik, ekitea geure bizia eman arte, Jesusen egin zuen bezala horrela bai salbatuko gera eta salbako ere geure herria.

Gaur bizi degun sistema honek, gure egitekoak desbiatu egiten ditu, gu batere konfaturu gabe, eta gure nahia litzake gure herri langilearen jasokuntzarako egitekoak azaltzea.

Hasiko gera geuren aurren eziketarekin, oso garrantzi handikoa delako, gizontasunaren bere araberan doalarik. Lege berri bat badegu ezarri berria gure haurrak eskolatzeko zentralizatzea, alegia, Orixen degu gure herriaren nortasuna galtzeko biderik egokiena, eta zer! gure herriko ordezkariak, alegia agintariak, zer diote?, ankarik mogitu ahal dute, nortasun honi eutsi eta sendotzeko?, alajaina 6 urteko haurrak herriatik kampaia eramango dizkigute eta gu lasai, ez gera jabetzen datorrigun kalteaz. Zaldibiko herriak ezin ahal dezazke legearen esijentziak bete? Gure agintariak ez ahal dute asmorik herria informatzeko? do, guk ez ahal degu asmorik exijitzeko? Nun dago junta eskolarra? Nun Guraso Elkarteak?

ZALDUN

andoain

Horaingo honetan oporraldi luzeak ukan ditugu: eguberriak zirela ta alferkeria dela edo beste lanak dauzkagula edo, txantxangorri abotsak bazturturik eduki ditugu. Gaurko albiste emateak berri ere goibelak ditugu: herrian bizi direnak jakingo dituzte baina herriatik urruti daudenak agian ez. Horretxegatik ezartzen ditut hemen. Betikotasunera joan zaizkigunak: Oiarzabal Patxi, Izturizaga-txikiko Joxe Mari zanaren seme gazteena: Agote Joxe Mari, gazte ezaguna, ta Beraza Axintxio, Ondarretako joan berria zaigunaren iloba ta beronen besoetakoa. Osaba ta aitajaun zaharrenez gainera uruti egon ezina nunbait! Ezagunak, adiskideak ta lagunak hiltzen zaizkigunean, hoi gorpuak hilik ikusten ditugunean alakoxe goibeltasuna sartzen zauku baina ikusten direnak ikusten diranean, geure baitan diogu, ze rote da ohea bizitzea ala hiltzea?

Argirik gabe urik gabe, lantokirik gabe, dirurik gabe: oinperatuak, zapalduak, baztertuak. Gure iritziak ebakiak: ahoak ixilik eduki beharrek, mihia kanpora jaurti ezinik.... hoiak oro ikusi ondoren, zer diogu? Bizitzea zertarako? Biziak zer oparo digu? Hiltzea ez ote da ohea?

Lehortea laister dugu: urak nun

dire? Argiak? Hilunpean obeki bizitzen da!

Ta gauza arrigarria! Herri horretan, noiz nahi, argirik gabe gauden: aize indartsu printzak sortu orduko herri guztia argirik gabe baina Sagarmendiko hilerri alboan beti izaten da argia! Zergatik ote? Hildakoek argia zertarako? Hildakoek ez dituzte lapurtuko... Bizi direnak agian bai ta Zabala jauna iexuko. Lehen, gudate garaian Alemaniatarrak honutza sartu zirananean Euskal-Herrian Eliz-dorre gehiegi zeudela zioten, ipurdiz gora bota behar zirela: Andoainen. Eliz-dorrea bota ez dugu egin baina alboan etxeak eginaz ia ia estali dugu.

Dorre horrek galerazi egiten zun nunbait: gurutze ta tximist orratzak alferrik zeuden. Dorre horren orde bestea aundi bat jaso behar zen, Babel dorrea ta horrela izan da: Herriaren tokirik gaingitunetarako batean a zer nolako etxea egiten ari diren! Nora goaz? Zerurat? Nun egon dire herri hone-tako agintariak? Dorre horren ta etxe ekintza horren azpi lana nolakoa izan ote da? Etxe gaingitu horren erroak noraino luzatu ote diren? Erro hoietatik igaro diren bazkak norren kutxak bete ote dituzte? Lehen, ahuntzak bere bazka mendin izaten zuten, ta basetxean atsedena: horai karrikan bazka ta basetxean atsedena. Giroak aldatu egin omen ta bitartean guk hoiak guziak jasan egin behar.

TALDEKO BINGEN

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak, 75 urte betetean, orain arte bezela, gure Probintziaren alde lan egiten jarraituko duala adierazten die Gipuzkoar guztiei.

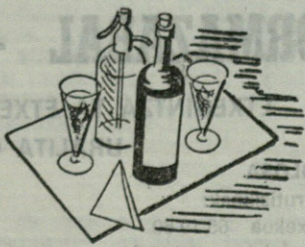
JOSE ZINKUNEGI' REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

BAR ETA JATETXEA

Antonio

Norberaren aukeran jana.—Txuleta erreak, ezin obeak

Avda. Gral. Mola

Urrutizkifia: 64 16 31

ONDARRABIA — (Gipuzkoa)

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostia'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alcantara, Murcia, Cartagena, Granada, Almeria, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-re.

Astean Iru alditz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo-ra.

Cerretara Gral. a Hernani - B. Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 456843 eta 456723

Azaro, 1981

IRAKURLEAK MINTZO

Aspalditik da gure etxean Z. Argia artzeko oitura, baiña geiago ez artzea erabaki det. Apaiz batek argitu ditzkit begiak. Ni inñuxente nengoa. Izan ere Basarri eta onelako batzuk irakurtzeko beta besterik ez nuan artzen. Nik ez nekian onelako joko zikiñik egiten ari ziña-tenik.

Ona zer gertatu zitzaidan: Topo egin nuan ustekabean aspaldiko partez txikitako apaiz lagun batekin. Itzaspertu luzea egin genduan emengo egoeraz.

Baiña erlijio eta fedear mintzatu giñan batez ere. Jaunartzeak eta alitortzak urritzen ari zirela esan zidan. Gure aurtzaroan nola joaten ziran gure gazteak bezperetara, mezetara eta jaunartzera!

Zenñen kezkatu zegoan gure apaiza! «Eta au guzia azpi-eraso batek eragina gertatzen ari da»-zion. «Miñik aundiena, berriz, Z. Argiaren jokabideak ematen dit. Elizeren akatsak azaltzen ari da beti. Oituzko sinismenari egurra ematen etengabe. Zeruko Argia «zeruaren» aurka ari da. Euskal Erriko fedea desegiten. Ez dirudi kristau aldzikari bat. Euskaldun fededun batek ez luke artu ere egin bear asteroko ori. Badaude obeak».

Ni egia esan lo nengoa. Baiña apaiz onek esnatu nau. Beraz, mesedez, ez geiago bidali neri zuen astekari ori. I. A. (Donostia)

GAZTEAK ETA FEDEA

Askotan entzun ahal izan dugu, gurasoen ahoz eta eleiz gizonen ahoz, gaur egun gazteak fedea galtzen ari garela, edo galdua dugula. Adi bide bezala, ohitura zabarrak, erretiro txarrak, eleizara ez azaltzea etab. jartzen dizkigute.

Zer gertatzen da? Arrazoirik al dute hau esatean?

Lehenago gure ustez erlijioa giroko zan, hots buruz egin baino gehiago giroak bultzata egiten zan. Gaur ikusten dugu egoera hori aldatzen dijoala, gizona bere buruaren jabe egiten ari da, autonomia bat hartzen dijoa. Lehenago gizonak toki eta gertaera guztietan Jainkoarekin topo egiten zuan, bere kapritxoak oro betetzeko neurrian erabiltzen zuan Jainkoa, bere ahulkerian Jainkoarengana begiratzen zuan, zuloak betetzeko gauza bat zan beretzat Jainkoa.

Gizonaren nortasuna indartzen ari dan neurrian, Jainkoa izkutatu bezala egiten dala esan dezakegu. Lehenago Jainkoari eskatzen zitzaizkion gauza asko, gaur teknikaren bidez lortzen dira.

Aldaketa hauek galdera asko eta asko sortzen dizkigute barrenean. Bestalde fedea, errosarioarekin, bezperekin, prozesioarekin, era bateko pentsakera batekin bat egiten badugu, hauek denak eroritzen diranean, fedea ere eroriko da, eta hau gertatu da askoren artean. Krisis honen aurrean gazte multzoak urak eramane dituzte. Utzi dituzte praktikak alferrikakoak diralakoan, ez bait ziztuzten beharra sentitzen zutelako egiten, horrela iraketsi zitelako baizik. Bainan benetan fedea galdu al dugu?

Ba al genduen? Ba ote dakigu zer dan?

Fedea oso gauza serioa dugu. Fedea ez da gauza batzuk jakitea, egitea baizik. Praktika erlijiosoak, sinismen honen azalpen dira eta era askotara azaltzen dira. Praktika askok ez digute gauza handirik esaten, horregaitik gaurko pentsakerara moldatu behar ditugu, bainan nahiz eta hauek aldatu, sinismenak iraungo du.

Beharrezkoa dugu fedea zer dan jakitea, eta sinismen hau bizitzeko eta azaltzeko bideak urratzea.

L. Z. (Azkoitia)

BIKTOR ORVILLE, Hitz - gurutzatuen aita

Hitz-gurutzatuen-zale baldin baze-ra, irakurle, gogokoa izango zaizu behar-bada nork asmatu zuen, eta noiz eta nun denbora-pasa ori jakitea. Irakurri ba Mr. Orville buruz eta zuretzako idatzi ditudan xehetasun apur hauek.

Inglatera'ko Oxfordshire-kondadoan bizi zan jaun hori, Orville jauna alegia, bere emaztearekin. Txit ezagunak ziran biak, eta guziz estimatuak. Landetxe aundi eder baten jabe zan Orville. Zaldun on eta prestu, ez omen zuen akatsik... bat izan ezik, ondorio negargarri bat ekarri behar zion bat: bille-retan, lagun-arteko jaietan, ez omen zekien ardoari neurria ongi artzen, eta... gero geroakoak. Ez zan orditzen, ori ez, baina bai berotzen, eta orduan zakar eta minbera bihurtu ohi zan. Beste amaikatxo bezala beraz, bai hangoak eta... hemengoak. Beñola, udaberriko gau batez, adiskide batzuekin dantzan egonda etxerako bidea artzerakoan, emazteak, senarra komeni baño edanago zijoala oharturik, automobilla ez gidatzeko, morroiari gidatzen uzteko eskatu zion, arren eta arren. Orville'k ezetz erantzun zion zakarki, lasai eta argi zegoela, arriskurik ez zala eta berak gidatu nai zuela. Bide-giro txarra gau hartakoa! Lurra irristakorra zegoen... eta gertatu zan handik pisika batera gertabeharra, itxipua, ondamera. Orville gaitz haundirik gabe irten zan, baiña emazte gaitxo bertan hilda geratu. Jakiña, juezek auzipetu ta gero kondenatu zuten, zabarkeria ta ausarkeriagatik, kartzelan bost urtez egotera.

Egia esan, bere emaztearen heriotza penagarriago zitzaion Orville jaunari, kartzelean egon beharra bera baiña. Zeharo itxuraldatu zan gizona, kanpotik eta barrendik, gorputzean eta izakera. Urduindu zitzaion illea, makurtu kopeta, bere irripar alaia betirako aienatu... arras tristetu, goibeldu mututu egin zan doakabea. Lagun onak bait-zituen, haren atsekabea noia edo hala lagundu nahi zioten. Berak ordea, zapuzturik, ez zuen haien kartei erantzunik eman nahi izan, ezta iñorekin itzezin ere. Azkenik eskatu zuen beste kontinenteko presondegiaren batera alda zezaten. Eta Ego-Afrika-ko El Cabo deritzan hirira eraman zuten noiz-pait.

732 gn gela autatu zioten bertan. Haren atsekabeak ez zuen mugarik. Egun latz eta gogorak haiek! Eta aspergarriak; aspergarriak batez ere. Osasuna ere kaskartzen hasi zitzaion. Asperaldiaren erasoak uxatu nahirik, zerbaitean sai-atu behar zuela gogoratu zitzaion. Papera ta lapitzak eskatu ta hasi zan papereten marrak dibujatzen, goitik bera ta ezker-eskubira, kuadroak moldatuaz; gero kuadru haietarik batzuk beltzez pintatzen zituen, eta besteak letraz betetzen. Ez nolana, ordea, buruz eta tajuz baizik, letra haiekin hitzak osatzen zituela. Bein batez itegi bat eskatu zuen. Bai ekarri

ere ta arrezkeroz goizetik geuraño aritu ohi zan holako jokuan. Preso-zaina arritua zegoen. Zer demontre zerabilen preso haren esku-artean? Ez zekien zer pentsa, ez zer egin. Azkenean, Lendakaria jakitun ipiñi behar zuela erabaki zuen. Bai jauna, bai; dudarik ez zan, 732gneko «apupillu» hura burutik egiña zegoen! Bere marra ta letra ta zirriborro hoiekin erotuta zebillen seguro! Hoiexek egiteko horrenbeste neke hartu ta gero txoko batera erdeiñuz bota! Zoro hutsa, bai...

Sendagilllea joan zitzaion ikustera. Haren ondoan eseri ta goxokiro ta maitekiro hasi zitzaion mintzatzen. Orville iñoza ez izaki eta berealaxe igarri zion. —Ero nagoela uste al duzu, sendagille jauna? Zaude lasai ba. Aspertasuna aienatzeko zerbaite egin behar eta... begira honi. Hau ezta, nik uste, zorakeria bat, gauza oso entretenigarria baizik. Sendagilllea ere ez zan ergela, bai zera! Eta konturatu zan gizon haren egitekoan etzala zorakeri-izpirik bat ere. Lan polita hura, zentzu haundiko gizon baten lana, bai! Eta zorionak eman ziozkan bihotzez. Orville'k, poztuta, paper haietako ale batzuk eman zizkion. Geroxeago horra sendagilllea bera ta presondegiko burua, bi biak, jo ta ke, «itz-gurutzatu» bateko korapilloak askatu beharrez, ekin eta ekin! Munduan iñoiz izandako lenengo itz-gurutzea alegia. Egun batzuren buruan preso-zainak lendakariaren eta mirikuaren partetik gelara sartu eta «marrakki» gehiago eskatu zion, mesedez, Orville'ri. Mordoska bat eman zion honek. Ba-zuen bertan pillo ederrik!

Buruasteko aietatik ez ote zitekean zerbaite probetxurik atera? Ala uste zuen Lendakariak. Sorta bat, argitasunak eta guzti, sobre batean sartu eta fama aundiko egunkari batera bialdu zuen. Egun gutxi barru argitaratu zuten bat, munduko lenengoa. Atsegiñez hartu zuten irakurleek eta andik la-

bur, egunkari gehienetan azaltzen ziran hitz gurutzatu haiekatik, eta egunetik egunera zijoan jendearen zaletasuna handituaz. Zaletasuna ez, zalekeria zan azkenean, izurri kutsakor bat!

Kartzelatik irtetzerakoan, lenda-kariak kontu zehatzak azaldu zizkion Orville'ri. Diru pillo bat galanta zeukan irabazia alajaiña. Asmaketa hura miresgarria bada, eta miresgarria baldin bada gizon bat

preso egonez, aberastu ahal izatea ere, ez al da miresgarriago funtzionario haren prestutasuna, esku-garbitasuna?

Orville ez zan Inglatera'ra itzuli. Baratzadun etxetxo bat erosi zuen inguru haletan, eta eremutarra bezela bizi izan zan, zerbitzari beltz batekin. Noizpeinka bisita bat egiten zion kartzel-buruari, hitz-kurutze aukerako bat eramaten ziola bide nabar, asmatu ahal zuen zailenetakoa hain zuen...

Il zanean, bere ontasun guzkiak harako neskame beltzari utzi zizkion; eta honek, esker-onez, nagusiaren illobi-gaiñeko ar-lausan ipiñ-azi zuen, ederki landua eta koskatua, hitz-kurutze bat, omenaldirik samurrena horixe izango zitzaio-la zuzen pentsaturik...

Errolba BOZAS-URRUTIA

ECHABE

ETXABEREN
Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78
84 11 24

ZARAUTZ

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

OTSAILLEAN Guetaria Kalera aldatzen gera
Guetaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:
Etxekoa 65 19 60
Landolakoa 65 19 33

URRETUXUA

Urrutizkiñak:
Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

LA CASA DEL CAFE

Juan Irujo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago
Donosti'ke txoko baten,
bein ezagutzen dutenak zintzo
takite aruntz joaten.
Nai dan aukera ba-dezu beti
jaten bezela edeten,
oberik ezin arki diteke
merke ta ondo ematen.
Fermín Calbetón, 4

DONOSTIA

KONTUZ

ATZERRIA
HERRIAN
HASTEN DA.

45

URTEBETETZEA

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA

Erosi "URTEBETETZE - PREZİOTAN"

24 İLLABETETARAIÑOKO PLAZOAK, eta...

karreioak UTSEAN probintzi barruan

Moraza, 3 eta 14 - Donostia - San Marzial, 12 - IRUN

LEIRE, EUSKALERRIKO BAKAR-ETXEA BERE BURU JABE

Euskalerrri zarrean, eta batez ere, Nafarroako aldean, LEIRE'ko bakartegia, entzute aundikoa izan zan. Urtetan, erdi-ondatua egon da, baiña azken-urte auetan berriro bizi berria eman diote.

Ederki zetorren bere egitekoa betetzen eta Nafarroako argi-leku bihurtzen. Ala ere, Silos'ko Bakartegiaren zaitzapean jarria zegoen, indarberritu arte. Onela joan dira urte batzuek, eta udazken onetan bere burua jaso du Silos'ko Bakartegitik etenda bere buru jabe egiñik.

Ortarako, iru nagusiren izenpea bear izan du. Lenbizi beneditarren Abat Nagusiarena; bigarrena, Silos'ko Abatarena eta irugarren Aita Paulo Hurtado'rena. Au Leireko Priora da. Orain, beraz, Abat Nagusia du bakarrik bere gaineko begirale.

—oOo—

Gaurtik, Leire'ko Bakartegiak, badu aparteko eginbearra, bere mailla ta Kondairatik zekarren izena gorde ta aunditzeko. Elizak eta Nafarroak, an ditu josiak bere begiak. An baitako Nafarroa zarra antziñatean sustraitua. Eta orain, bere nagusigoa iritxi duan ezker, lenez gain beartua gelditu da, lengo jakintza ta gogo-etxe maillara igotzeko.

Bizi berria txertatu bearko diote gaurko prailleak ortarako. Aita Hurtado, etxeko nagusiak zerbait jaso digu zapia, beren asmoak adieraziaz.

Lenbizi, onelako Bakartegi batek, bere inguruko ixil-aidea ta gogo-arnasa eskeiñi bearko du.

Gaur 21 praille ditu bere barruan. Auetatik amai-ka mezadun eta bost praille-gai. Denak, beren gogoz, iñoren bultzarik gabe aukeratu dute Leire, beren egonlekutzat. San Benito'ren semeak dirala badakizue. Iru eskeintz edo boto egin oi dituzte: beartsutasunezkoa, garbitasunezkoa ta esanera-koa bertako Aita Nagusiarekiko.

—oOo—

Gure egunotan, Turismoak aizatuta, erri aundietako jendea, mendi-aldera zabaltu oi da opor-egunetan. Leire'k aukerako lekua eskeintzen die gaurko kaletarrei, mendi-aldea, aintzira edo enbaltsea eta Xabier'ko Santutegia urrean dualarik.

Kandantxu ta Belagua'ko mendi-ostatuak ere, erdibidean dute Leire'ko alderdia. Osasun billa mendi-aldera jo nai dutenak, tokirik aukerakoena izango dute, beraz, Nafarroa zarreko baso-alde au.

—oOo—

Ortik gora, Leire'k, Nafarroako Kondaira ta gerokoaren argitzaille izan bear du. Euskal-jakintzak arrobi ederra arki dezake an, gure erriaren lena ta gaurkoa aztartzeko.

—oOo—

Eta bertako Benedito Donearen semeak, anima giroa bizia plztu bearrean dira, espiritu-giroa lengo maillara jasotzeko.

Amesak ederrenak dira. Leire'k Kondaira aberatsa du lendik. Geroak ere bere dizdiratan argi egin dezaiola Euskalerrri osoari.

AMILLAITZ

BERRIAK

● BRASIL

Behin eta berriz, Brasil-go gotzaien batzarrak torturak salatu ditu, lau azkenengo kasu izentatuaz: Bi soziologo: Luzio Brito eta Castelo Branco; apaiz bat: Gerson de Conceicao; eta azkenik, estudiante bat: Andres Campos. Azken kasu honetan, gotzai batzordeko sekretarioak berak salatu ditu torturak.

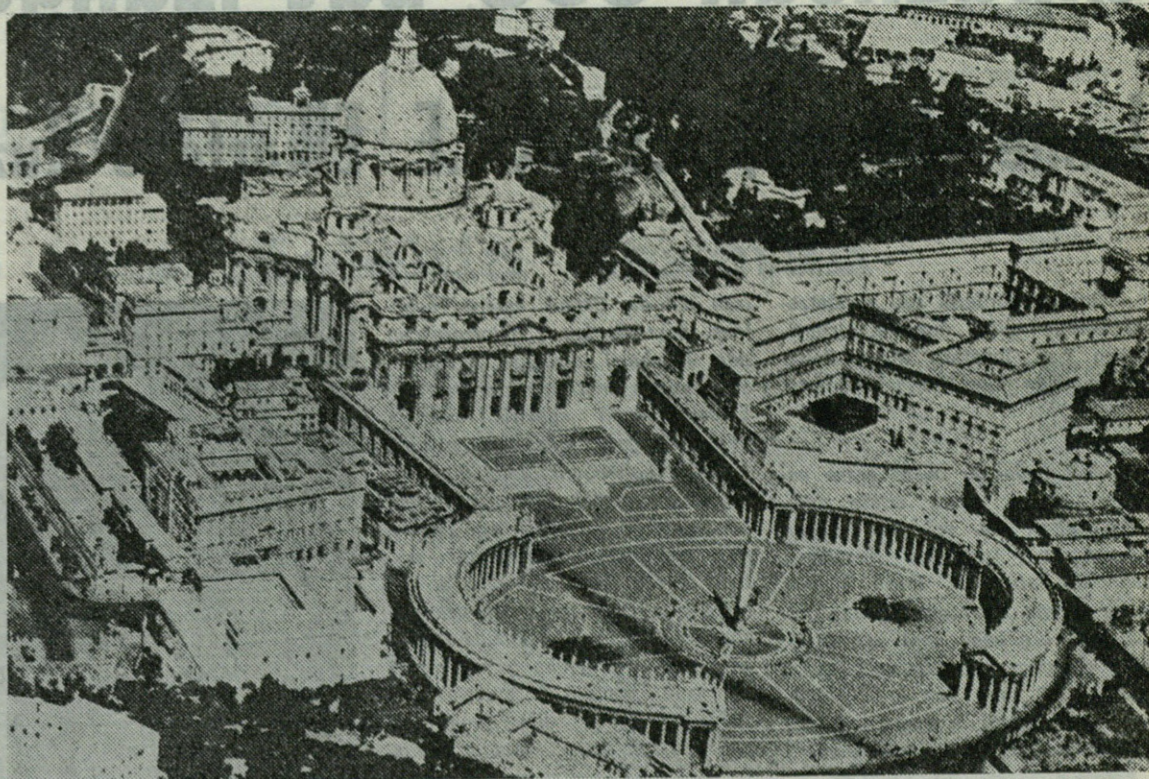
● U. S. A.

Hirutasun Santuaren kongregazioak, bokazioak sortu-arazi nahaiz, «Play-boy», «sexy» aldizkarian propaganda egin du. Propaganda honek bere elburua oso ondo bete omen du. Kongregazioan, bokazio kontoa eramaten duan A. Joseph-ek honela zion: «Ez nuen bizitzan «Play-boy» ikusi. Propaganda honek inoiz baino erantzun gehiago sortu ditu. Eta lau eskutitz bakarrik hartu ditut nere inizatiba hori gaitzesten».

● FRANTZIA

Paris-en, sendagile frantzesen Centro katolikoak erabutoa, alkarrizketa bat izan da. Alkartze honen gaiak: «Aborto eta bizitzakiko erespeta». Bilera honetan bi ustegabe edo sorpresa azaldu dire: sendagile katolikoaren eboluzioa eta, batez ere, gaurko teologiek, Eleizaren dotrina tradizionala galdera bidean jartzea.

Batikanoko estaduaren buru izateari, utziko balio Aita Santuak...

Azkenengo Sinodoan au zan Gotzaien galdeeretako bat: «Apez eginkizun berezia arriskuan jarri gabetanik, sartu ditek apaiz bat politikako kompromisotan»? Onoko beste galdera au ordea iñori ez zaio zitzaien bururatu: «Aita Santua Batikanoko Estaduaren leen Buru da; Nai ta nai ez benaz politikan sartu bear du; Politika egiñ bear onek, Ez ote du Elizaren eginkizun berezia kompromisotan jartzen?»

Ez, gizona, ez, erantzungo didazu; ain da tikia Batikanoko Estadua... Estadu paketsua duzu... Ez baten eta ez bestearen aldekoa, neutrala alegia... Arma indarririk gabekoa... Erri agintaritzak koskor au, Ebanjelioaren alde jokatze bide bat. Politikako kompromisorik gabe jokatzen duana.

Elizari aske izatea dagokio; askatasun ori Aita Santua aske izatetik, batez ere, daturio; Aita Santua. Batikanoko Estaduaren Buru izanik, lur ontako Errege eta Agintari nagusien berdiñeko da; ez da iñoren morroi; askatasun oso osaren jabe da; askatasun ori du bide egokiena Elizari dagokion eginkizun berezia aurrera eramateko.

Aita Santuak Estadu baten Buru izan bear du...? Errege...? Bai...? Ez...? Au dugu gaur argitu bearreko auzia.

—oOo—

Ez oraingo eta ez lengoko Aita Santuetaz, ez naiz mintza gero. Gaur eguneko erakunde-estrukturak ez ta baidan jartzen ditut. Elizaren erakundeak, ez dira Ebanjelio; gizonak asmatutakeak dira; beti beraz aldakorak. Erakunde oien baitara jokatu bearrean arkitzen dira ordea Eliz Agintariak. Gaurkoan, auxen dut galderaren giar eta mamia: «ONGARRI AL DA GAURKO MUNDUAREN ONE-RAKO, ELEIZAREN ERRI AGINTARITZA, BATIKANOKO LURRALDE TIKIAN...? GAURKO EGOERA ETA MUNDUAREN SALBAZIOARI, KOMENI AL ZAIO, ELIZ OSOAREN ARTZAI NAGUSI EZ EZIK; ESTADUAREN LEEN-BURU IZATEA AITA SANTUA?»

Ez noa aztertzeraz Elizaren lengoko jokabideak; Gaurko pentzakeraz antziñako gertakizunak epaitzea, ez litzake zuzen jokatzea izango. Baña, antziñako egoeran balio izan zuten jokabideak, gaur berdiñ balio dutela aitortzea, ere ez litzake izango epaiketa zuzena.

Gauz sakratua zen antzifian erri agintaritzak, Ez batere arritu beraz, Eliz Agintariak Erri agintariak

izateaz). Gaur besterik da. Mundua sekularitu egiñ zaigu; Gaurko Eleizaren eta munduaren pentsakeran, eziñ naasi Eliz Agintaritzak eta Erri Agintaritzak. Elizak eta Estaduak, bakoitzak bere bidetik jo bear du. Eta ona emen, sekularizatutako mundu onetan Eliz Agintaritzak eta Erri Agintaritzak esku batean: Eliz Agintari eta Erri Agintari, batera da Aita Santua.

Batikanoko Estaduaren Buru, Aita Santu da; Agintaritzak oso osoko Erregea da (Rey absoluto). Politikazko Agintaritzak darabilki Batikanoko lurralde tikian Aita Santuak. Batikanoko Estaduaren Buru dalako, mundu zear zabaldurik daude bere ordezko Nunzioak. Beste Naziotako Estadu askorekin artu emanak ditu Aita Santuak, Nunzio auen bitartez. «Nere Erreinua ez da mundu ontakoa» esan zuanaren ondorengoak, eziñ esan beste orrenbeste; Mundu ontako Errege ere bai baita Aita Santua. Anima, espiritu eta erlijioaren aldetik serbitzu obeagoko bat egiteko asmotan, errege izatea komeni zitzaien, bear bada Aita Santuei. Orixe izango zan noski beren iritzia, ainbat gizaldietan erri agintaritzak beren eskuetan euki zuten... Baña... Gaur... Gaur ere orrela ote da...?

—oOo—

Elizak Ebanjelioaren Berri ona zabaltu bear du; Elizak gizon eta errien askatzaille izan bear du. Elizaren bi eginkizun berezi auek aurrera eramateko, lurreko Agintaritzaren jabe (Poder temporal) izatea, komeni zaio Elizari...? Edo...? Ez ote ostopo, traba eta eragozpen bi elburu oietarako Erri Agintaritzak Elizaren eskuetan...?

Aita Santua Estadu baten eta Elizaren Buru, batera izanik, bi eratako artu eman eta presentzia dauzka Eliz orrek munduarekin. Batera izan ditez ke bi aintgaritza auek...?

Estaduaren Buru dan aldetik, Aita Santuak eta Elizak diplomazi bideari eldu bear diote; beste erri-tako Gobernamenduak artu-emanak euki. Toki askotako Estadu eta Gobernamenduak gustiz aserre daude Ebanjelioarekin; Gobernamendu Zapaltzailleekin artu emanetan, eziñ salatu Estadu oien jokabide gaizto eta zuzen gabeak. Isilka bada ere, indarkerizko Rejimen eta giza eskubideen zapaltzaille diran Gobernamenduak ontzat artzea da, aiekin, ezer salatu gabe, artu emanak eukitzea. Orra or, Aita Santua, Batikanoko Estaduaren Buru dalako, Elizaren diplomazizko jokabide tristea.

Elizaren Artzai Nagusi eta Kristoren ordezko dan Aldetik Aita Santua, Elizak beste era bateko eginkizuna dauka munduaren erdian: Elizak zapalduen alde jokatu bear du; Elizak askatzaille izan bear du; Elizak giza eskubideak ukatzen dituzten Gobernamenduak biziki salatu bear ditu. Gizartean edonun daukagun zapalketa au kentzeko, kristauak erantzulari (contestatarios) eta iraultzaille, reboluzio egille izan bear dute.

Ementxe dago korapiltoa: Diplomazi aldetik ontzat artu bear zapaltzailen Gobernamendu eta Estaduak; Ebanjelio aldetik ordea, oien aurka borroka egiñ bear erri zapalduak askatasuna iritxi dezaten.

Nereki auxe dago garbi: Diplomazi bideak askatasunezkoak itxi egiten dizkiola Elizari. Aita Santua Estadu bateko Buru dalako, ez du aski askatasun kritika agiria egiteko zuzengabekerizko Rejimen eta Gobernamentuen aurka. Konkretuki eziñ dezake iñor sala; Batikanoarekin artu emanak dituzten erriak ez minberatzeko, prudentzi aundiarekin zuzendu bearko die Jaungoikoaren itza; Eleizaren erakutsiak goi goitik erakutsi bearrekoak izango dira; «Zuen izkuntza, bai, bai, ez, ez izan bedi», zion Kristok. Apostolo Artzai edo Profetak bete dezakete agindu au. Sekulan ez ordea Estaduaren Buru dan gizonak; naiz eta gizon ori Aita Santua ber bera izan.

Aita Santua bakarrik ez da Eleiza; baña batera Ebanjelioaren serbitzari eta politikari izateak, ondorio latzak dakarkio Juangoikoaren Erriari. Eleiz gauzetarako jokabideetan, eziñ utzi gezurrezko diplomazi bidea. Bizkai eta Nafarroako Gotzai izendatzeak Elizaren askatasun eza agertzen digute.

Askatasuna edo morrontza... Zer dakarkio Eleizari Aita Santua Batikanoko Errege izateak...? Mundutar izan gabe, Mundukoia izan ditek Eleiza, munduko Gobernamenduekin lotura eta artu-eman diplomazizkoak dituela...? Zertarako mintza apaizen ezkontza...? Latzagoa deritzait Aita Santuagan gertatzen dan lurreko erregetza eta Eleizaren artzantzaren ezkontza.

Gaur bezela beti izan bear ote du Aita Santuak Estadu baten Errege? Batzar Nagusi batean, Sinodoan edo orrelako zerbaitetan, noizbait ez ote du Eliz osoak arazo au ezbaidan jarriko...? Egun batez ez ote du Kristoren ordezko Aita Santuak esan al izango «NERE ERREINUA EZ DA MUNDU ONTAKOA...?»

Arostegitar Jokifi

BURUAN KORDE OSORIK EZ DUTEN UMEAK

Gipuzkoan 600 bat izango dira

Jaime Ortuzar, A.S.P.A.C.E. Elkarteko Zuzendariarekin izketan

—Buruko korderik eza sendatzeko zerbaiz ipiñia duzuela, Urtarrilaren 7-an, Ibaetako Matia Calvo etxean jakin dugu. Zer jarri duzue?

—Guk badakigu beste arazo askoren artean gurea txikia dela. Etxe-bizitzak edo soldatak, gauzen garestitzea, lantegien berritzea, ikastolak eta abar arazo aundia goak ditugu zalantzarik gabe. Baiña onek ere badu bere garrantzia. Guk dakigunez Gipuzkoan bakarrik badira 300 ume buru-eri. Etxe-zuloan ondo gorderik egoten diranez gero 600 batera iritxiko dira noski.

—Zuek bakarrik asi zerate edo beste toki gehiagotan ere ari dira lan ontan?

—Ipar-Amerikan, esate baterako, lan eta lan ari dira era ontako umeekin joandanez 25 urte auetan. Badauzkate bi mila elkarte arazo oni begira. Europako Errialde aurreratueta ere aspaldian asiak daude ontan lanean. Emen gure aldean Barzelonan bakarrik ari ziran orain arte. Gipuzkoan ere asi nahi genduke guk. Ibaetako Matia etxean asi gero 6 umekin. Laister ogeitaraiño ere izango ditugu.

—Guk ume elbarriak ikusten ditugu, baiña ez dakigu zergatik diran elbarri. Ezurretako gaitzen bat edo izaten al dute?

—Ez elbarri denak, noski. Gure ume auk ere elbarriak dituzu. Gorputzeko giak dauzkate batzuk gogortuak eta kuzkurtuak. Besteak, berriz, gorputz dardaratsukoak eta ornatutakoak dituzu. Baiña ez ezurretako gaitzez. Buruan dago elbarritasun onen iturria eta ez beste inon. Badakizu motor bat dela burua. Onak agintzen eta eragiten die gorputzeko atal guzietan: onak jasotzen ditu atal bakoitzak somatzen dituen gorabehera denak. Buruko leku bateko eritasun edo korderik eza duenak ez die behar bezala agintzen eta eragiten zain, gia eta atal batzuei eta jakiña elbarri geratzen asten da. Ibiltzeko eta mugimentuetarako moteltzen eta baldartzen nahiz eta itzegiteko, ikasteko eta irakurtzeko ahalmenak ez galdu eta ortan bizkorra izan.

—Buruan duela min, buruko atal batean korderik eza eta eritasuna, esan duzu. Gaitz kutsakorren batek sortua izaten al du?

—Ez. Ez beharren batek sortua

izan ohi da. Batzuk amaren sabelean, besteak, berriz, jaiotzerakoan edo jaio-berri direnean gelditzen dira buruan zauriturik. Amaren sabelean; janari egokirik ezagatik edo txarragatik edo askotan odol-leko RH saltsagatik. Jaiotzerakoan; denborarik gabekoa edo azkarregi edo gehiegi behartua edo itozorian jaio delako. Jaio-berritan: edo buru barruko odol-negarrak edo batpateko beldur-ikara aundiegia edo zorne-gaitzak edo kukutx-eztulak edo utzia. Eta jakiña buruko eritasun orrek ez dio gorputzeko atal bakoitzera bidali behar duen indarra neurtzen uzten. Batzutan gehiegi. Besteetan gutxiegi. Ortik dardarak, ikarak, alderoak, orekarik eza, atal batzuen lotutasuna. Itz batean esateko elbarri izatea.

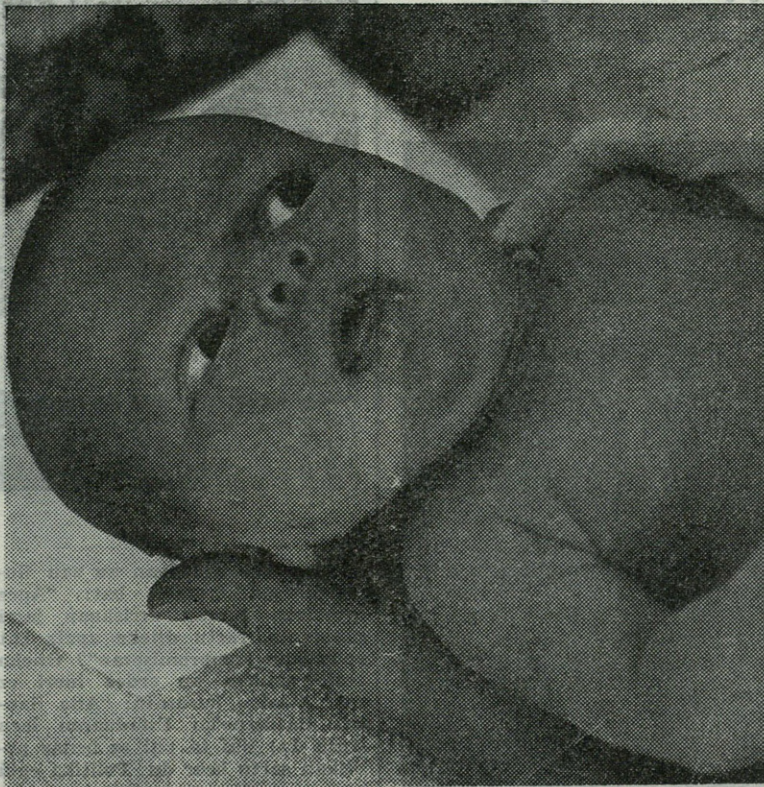
—Delako «poliomielitis» da ume elbarri askoren gaitza. Gaitz berdiñak edo elkarrekin zerikusia dutenak al ditugu?

—Bai zera! Ez dute elkarrekin zerikusirik. Oso desberdiñak dira. «Poliomielitis» bizkar-ezuraren muiñetako gaitza duzu. Goraxeago edo beheraxeago sortu eskuak edo oiñak gelditzen ditu. Orno edo bizkar-ezur tontorrean gelditzen bada eta buru aldera jo arnasa edo zaiñetako odolaren joana edo janariak irenstea zailtzen du. Ehunetatik borrogei-ta amar erabat sendatzen dira. Ogei-ta amarren bat baldartuak eta ehunetatik amalauren bat zerao elbarri gelditzen dira. Il, berriz, ehunetatik seiren bat bakarrik iltzen dira. Poliomielitis ez da ain senda-eziñeko gaitza. Erri edo toki jakinietan zabaltzen da. Badaude ez kutsatzeko txertoak ere. Ez da larritzeko gaitza lurralde zabal askotan. Buruko korderik eza berriz nonahi eta noiznai sortu ditek, beste inoren gendik kutsatu gabe.

—Eman didazu gaitzaren berri, baiña zer egin ditek sendatzeko? Zer eginik bai al dago?

—Asko ere asko egin ditek etxe-zuloetan, ohean edo seaska ibilkarietan, gorderik dauden aur elbarri oiekin. Esku egokiz eta begi argiz zaitu behar dira ahal denik eta azkarren. Tente ipintzea eta ibilliaraztea da lehenengo elburua. Besterik gabe saiatzeko eta ahalegiñak egiteko gogoa erretzen zaio umeari. Bere buruaz ballatzeko gogo ori sortu behar zaio lehenik umeari. Ortik asi behar da.

—Buruz argiak diranez gero ez al da obe gorputzari begiratzeko eskola on bat ematea?

Batzuk jaiotzerakoan edo jaio-berritan gelditzen dira buruan zauritu.

Itzegiteko, ikasteko eta irakurtzeko bizkorrak izaten dira.

—Bak batera egin behar dira. Gutxi aurreratuko du eskolan gorputzez ere trebetzen eta ballatzen laguntzen ez badiogu. Orregatik elkarturik egin behar dute lan era guztietako sendagilleak eta mai-xuak. Ume bakoitza desberdiña da, doaiez eta elbarritz. Ortarako jende ialetuak lan asko egin dezake. Aundia da apaizaren eginkizuna ere ume auen artean. Ez txikiagoa guraoen lana. Baiña ortarako etxe on bat behar dugu: ezitegiz, sendategiz, osategiz, aurrerapenez eta jende ikasiz ondo ornitutako etxe on bat.

—Ortarako dirua ere beharko duzue, bada?

—Jakina. Dirurik gabe ez dago ezertxo ere. Eta diru asko benar uugu gainera. Aundegiren batek edo parrokiaren batek edo Udaletxeren batek edo diru-etxeren batek lagundu beharko luke. Ez gindezke limosnatik bizi. Begira nola dauden borondate onarekin bakarrik eramaten diran eritegiak, esate baterako. Ez aurrerapenik, ez behar ainbat sendagille eta zaitzailerik, ez erosotasunik, ez ezer...

—Pentsatu el duzue laguntzailleen elkarerik sortzerik edo?

—Asieran, jakiña, arazoa bizi duten batzuk bakarrik asten dira lanean. Baiña berak bakarrik ezin ezer egin. Askoren laguntza behar da. Ari gera bai ortarako moduk eta batzarrak egiten ia urte bete osoan. Baditugu 250 lagun, guraso eta laguntzailleen artean. Baiña ortarako jendea argitu eta kezkarazi behar da. Jendeak ez du uste ume oiek jarlekutik mugitu ditezkeanik ere. Amar urte daramazkite ontan lanean Barzelonan. Lanik gehiena, ordea, Ingalaterran egiten ari direla uste dut. Badituzte 120-ren bat etxe ortarako ondo jarriak.

Ea, bada, Orturaz jauna aurrera eramaten duzuen zuen langintza. Zalantzarik gabe beste premi latz eta estu asko daude Gipuzkoan. Baiña ez berriketako ume elbarri auena ere. Etxean daukanak daki ondoen orren berri. Lan zailla daukazute benetan, baiña ez etsi. Jarrai aurrera. Gu ere prest gaude dezakeguntxo egiteko. Guk ere lagundu nahi diegu buruko eritasunagatik elbarri diran ume oiei. Eskerrik asko zure argibide guztiegatik.

LAPATX